№ 129 ՈՒՐԲԱԹ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 12

1907

ՈՒՐԲԱԹ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 12 № 129

ԵՐԵՍՈՒՆ.ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“
Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“

Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

➤ ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ➤

ՄՇԱԿ

ԼՐԱԳԻՐԸ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ ԱՐԺԷ

ԵՐԵՔ րուբլի

Մի ամսվայ համար 1 րուբլի

Անգլիերէն, գերմաներէն եւ ֆրանսերէն

լեզուների գործնական և տեսական ԴԱՍԵՐ տալիս է Լազարեան ճեմ. արևել. լեզ. մի ուսանող, նախկին սապեօրնի օֆիցէր: Կարող է բացատրվել պարսկերէն: Հասցէն՝ Авчальская ул., д. № 69 кв. 4.
(ու. կ.) առ. 1—2

ԲԺԻՇԿ

ԳՐ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ

Վեռադարձաւ և նորոգեց հիւանդների ընդունելութիւնը ներքին և երեխայոց հիւանդ. ամեն օր առ. 11—12 ժ., երեկ. 5—6 ժ.
Միքայէլեան փողոց, տ. Արամակլիսեանի № 67: առ. (կ. չ. ու.) 10—10

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հայ պատգամաւորը. Վերջին տեղեկութիւններ. Ընտրութիւնները Կովկասում. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.—Հերթական խնդիրներ. Կուսակցութիւնների կեանքից. Թիւրքահայ սովեալների օգտին. Կովկասահայ աղէտեալների օգտին. Ինչ միջոցների պէտք է դիմել. Ներքին լուրեր. Ոստիկանական տեղեկութիւններ. Ռուսաստանի կեանքից. Ֆինլանդիա. Մամուլ. Նամակներ խմբագրութեան. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. — Արտասահմանի հայերի կեանքից. Նամակ Պարսկաստանից. Նամակ Իտալիայից. Թիւրքաց Սուլթանը և յեղափոխականները. Արտաքին լուրեր. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.— Գիւղական նամակներ:

ՀԱՅ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԸ

Հայ ժողովրդի ներկայացուցչութեան համար Պետական Դումայում յատկացված է միայն մի տեղ:

Անդրկովկասի երեք նահանգի միացած շրջանը, այն է Բագուի, Գանձակի և Երևանի նահանգների պատուիրակների համագումարը պէտք է ընտրէ մի հայ և մի մահմեդական պատգամաւոր:

Այդ երեք նահանգներից դուրս էլ պատգամաւոր կարող է ընտրվել և հայ, բայց դա կը կրէ պատահական բնաւորութիւն, ինչպէս էր օրինակ հայ Աջէմեանի ընտրութիւնը Ռոստովում: Աջէմեանը ընտրվել է ոչ իբրև հայ պատգամաւոր, այլ իբրև տեղական ազգաբնակութեան ներկայացուցիչ, որը պատահմամբ հայ էր և ուրեմն կարող էր լինել ոչ հայ, այլ ռուս, լեհ, գերմանացի և այլն:

Անցեալ ընտրութիւնների ժամանակ, երբ մեր երկրի պատգամաւորների թիւը աւելի մեծ էր, պատահաբար կարող էին նրանց մէջ շատ լինել և հայեր: Այժմ նոր ընտրողական կարգերում պատահական կերպով ընտրված հայերի թիւը շատ սահմանափակ կը լինի, և զարմանալի չը պէտք է թուայ, երբ ամբողջ Պետական Դումայում մենք չունենանք հայ պատգամաւոր աւելի քան մէկը, այն՝ որ կընտրի Բագուի, Գանձակի և Երևանի միացեալ ընտրողական շրջանը:

Եւ յամենայն դէպս միայն այդ պատգամաւորն է, որը պէտք է լինի հայ ազգաբնակութեան յատուկ ներկայացուցիչ՝ Դումայում:

Որքան էլ ցաւալի լինի այդ հանգամանքը, որքան էլ անարդար լինի այդ դրութիւնը, բայց դա է իրականութիւնը, որի հետ մենք գործ պէտք է ունենանք:

Առաջիկայ կիրակի օր, հոկտեմբերի 14-ին, Գանձակում պէտք է կատարվի այդ միակ հայ պատգամաւորի ընտրութիւնը:

Պատուիրակները արդէն գնում են Գանձակ և խորհրդակցութիւններ են անում պատգամաւորական թեկնածուների վերաբերութեամբ:

Կարող կը լինեն արդեօք բոլոր ընտրված պատուիրակները գալ Գանձակ թէ ոչ՝ այդ չը գիտենք, բայց շատ ցանկալի էր, որ գային, որովհետև պատուիրակների թիւը առանց այն էլ փոքր է՝ շատ տեղերում ընտրութիւններ չը կայանալու պատճառով:

Անկասկած՝ մեզնից իւրաքանչիւրը կը ցանկանար, որ հայկական ընտրելին լինէր հայկական իրականութեան քաջածանօթ մի անձն, հայկական հասարակական պահանջների խելացի արտայայտիչ, միևնոյն ժամանակ ջերմ պաշտպան կովկասեան ընդհանուր շահերի և առաջադէմ գործող պետական բարեկարգութեան համար:

Մեր ընթերցողներին, մեր հասարակութեանը յայտնի են մեր համակրութիւնները և մեր դաւանանքները: Մենք կը ցանկանայինք, որ հայ ընտրեալը լինէր պատկանող մեր առաջադիմական, ռամկավարական համախմբումներին, որ նա կարողանար թև թևի տուած գործել Ռուսաստանի ժողովրդական ազատութեան գործողների հետ, որոնք ձգտում են ամրացնել պարլամենտական կեանքը Ռուսաստանում և նրա միջոցով տալ Ռուսաստանին նոր օրէնսդրութիւն և նոր քաղաքական կեանք:

Եթէ հայ պատգամաւորների թիւը լինէր 5—6—10, և նրանց մէջ մի քանիսը լինէին զանազան կուսակցութիւնների և կազմակերպութիւններին պատկանող անձեր, դա դեռ հասկանալի կը լինէր: Բայց այդ չը կայ: Մենք միայն մի պատգամաւոր ունենք: Ուստի և ցանկալի է, որ նա համապատասխան լինէր մեր յայտնած պայմաններին: Ա. Ք.

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կէօլն: «Կէօլնիշէ-Ցայտունգ» լրագրում մի հեռագիր է տպված Բերլինից, որով վերստին հերքում են՝ իբր Գերմանիան յայտնել է Թիւրքիային, որ մակեդոնական արդարադատութեան բարենորոգման ռուս-աւստրիական նախագծերը վաղաժամ են(?):

«Այդ սխալ տեղեկութեան մի քանի անգամ կրկնվելը ցոյց է տալիս,—ասված է հեռագրում,—որ Գերմանիայի թշնամիները յամառօրէն աշխատում են անվստահութիւն յարուցել դէպի նա թէ Ռուսաստանում և թէ Աւստրո-Ունգարիայում: («Վօլֆ»)

Թէհրան, 10 հոկտեմբերի

Երէկ Շահը ընդունեց մէջլիսի նախագահին և ստորագրեց այն ֆիրմանը, որով կաբինէտը արձակվում է:

Նոր կաբինէտ դեռ ևս չէ ընտրված:

Շիրազից հեռագրում են, որ կրկին խոշոր անկարգութիւններ են ծագել:

Մօլլաիր շրջանից և Զանջան քաղաքից հաղորդում են, որ խուժանը ծեծել է նահանգապետին:(«Սեփ.Թղթ.»)

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ

Երևանի նահանգում Պետական Դումայի պատուիրակներ ընտրվել են.

Ռուսաց կուրիայի կողմից Վասիլիյ Նիկօլաևիչ Ձուստով՝ Մոսկվայի 1-ին կարգի վաճառական, ստացել է միջնակարգ կրթութիւն. Յովսէփ Ալբերտովիչ Գուլբինսկի՝ Ալէքսանդրօպօլի գաւառական բժիշկ. Պետր Աֆ. Ձուբին՝ երկրագործ, թերուս. Իվան Իվանովիչ Լուկին՝ երկրագործ, վաճառականգործ, ստացել է տնային կրթութիւն:

Ընդհանուր կուրիայի կողմից՝ Քերբալայ Ալասկէր Մաշադի Իմամ-Վերդիօղլի՝ երկրագործ, անգրագէտ. Ջալալ Քերբալայ Մագէրլամ-օղլի՝ երկրագործ, անգրագէտ. Աբաս-Կուլի խան Էրիվանսկի՝ կալուածատէր, ստացել է տնային կրթութիւն. Աբաս-Կուլի բէկ Հաջի Բէգլինսկի՝ պաշտօնաթող տիտ. խորհրդական, կալուած., ստացել է միջնակարգ կրթութիւն. Մեխտի բէկ Սուլթանօվ՝ Երևանի նահանգապետի առանձին յանձնարարութիւնների պաշտօնեան, գիմնազիաւարտ. Սիմէօն Մելիքեան Զաւարեանց՝ գիւղատնտես, ստացել է բարձրագոյն կրթութիւն. Հայկ Վլաս. Տէր-Յովհաննիսեան՝ Երևանի քաղ. Դումայի և վարչութեան քարտուղար, Երևանի գիմնազիան աւարտած, դասախօսութիւններ լսել է Մոսկվայի համալսարանի իրաւաբանական ֆակուլտէտում, բայց պետական քննութիւն չէ բռնել. Նահապետ Նիկիտիչ Ազատեանց՝ վաճառական, ուսումն աւարտել է Ալէքսանդրօպօլի գաւառական դպրոցում. Եղիշէ Աբրահամեան Աթմանասեանց՝ Կավթառլ. շինական հասարակութեան տանուտէր, իր կրթութիւնը ստացել է Ղփչախի երկդասեան դպրոցում. Յովսէփ Փաղէևիչ Տիգրանեան՝ Ալէքսանդրօպօլի քաղաքագլուխ, պաշտօնաթող փոխ-գնդապետ, աւարտել է Մոսկվայի արտիլերիական ակադէմիան. Մաշադի Աբաս Կուլի Նաջաֆօղլի՝ Ղզանչիի հաս. շինական դատաւոր, հողատէր, անգրագէտ. Ներսէս Խուդավերդեան Սարուխանեանց՝ Ղարաբաբայի շին. հաս. տանուտէր, թերուս. Էյնալի բէկ Զօլի-բէկ-օղլի Սուլթանօվ՝ ստացել է միջնակարգ կրթութիւն քաղ. դպրոցի ուսուցչի իրաւունքներով. Աւետիք Նաւասարդեան Եղիազարեանց՝ Չիրչիրի շին. հասար. տանուտէր, հողատէր, անգրագէտ. Հաջի Կասում Հաջի-Մահմէդ Ալի-օղլի՝ երկրագործ և առևտ., անգրագէտ. Ալ. Մնացականեան Աբրահամեանց՝ Նոր-Բայազէտի եռդասեան դպրոցի ուսուցիչ, կրթութիւնը ստացել է ուսուցչական ինստիտուտում. Քերբալայ Ալի Աբդիւլ Հասան-օղլի՝ շին. դատաւոր, երկրագործ, կրթութիւն չէ ստացել. Հաջի Մագարլամ Հաջի Աբաս-օղլի՝ երկրագ., կրթ. չէ ստացել. Իսկեանդար բէկ Վալի-բէկ-օղլի Այրումլինսկի՝ կալուածատէր, դուրս է եկել Երևանի գիմնազիայի 1-ին դասարանից. Աղաբէկ Փարզալի Սուլթան-բէկ-օղլի Բահրամբէկօվ՝ կրթ. չէ ստացել, պահեստի պրապօրշչիկ. Քերբալայ Փազուլա Հաջի Սուլխան-Կուլի-օղլի՝ երկրագ., անգրագէտ. Հուսէյն Կուլի Քերբալայ Հասան օղլի՝ Եաջինի շին. հաս. տանուտէրի ցրիչ, երկրագ., անգր., Սրապիօն Աբրահամեանց երկրագործ, ստացել է տնային կրթութիւն. Վիրապ Տէր-Գրիգորեան՝ երկրագ., ստացել է տնային կրթութիւն. Յուսիկ վարդապետ Զոհրաբեան՝ Էջմիածնի սինօդի անդամ, Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսի անձնական քարտուղար, աւարտել է Էջմիածնի հոգևոր ճեմարանը և Լէյպցիգի համալսարանը. Երուանդ Գաբրիէլեան Բաբաջանեանց՝ մանր հողատէր, կրթութիւնը ստացել է երկդասեան շինական դպրոցում. Յովհաննէս Տէր-Յակոբեան Սաղաթելեանց՝ երդ.-հաւատ., աւարտել է Մոսկվայի համալսարանը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

I

Կաթողիկոսական տեղապահի խնդիրը, ինչպէս և պէտք էր սպասել, հայ հասարակութեան լուրջ քննութեան առարկայ է դարձել: Այն հանգամանքը, որ Կաթողիկոսն առաջարկել է Բեսսարաբիայի առաջնորդ Ներսէս արքեպիսկոպոսին սինօդի անդամ, ենթադրել է տալիս, որ Կաթողիկոսի ցանկութիւնն է, որ իր մահից յետոյ կաթողիկոսական տեղապահ լինի Ներսէս արքեպիսկոպոսը, որովհետև տեղապահ լինում է, համաձայն պօլօժէնիայի, սինօդի այն անդամը, որն ըստ ձեռնադրութեան աւագագոյնն է: Մեր ստացած տեղեկութիւնները ցոյց են տալիս, որ Էջմիածնի միաբանութեան մեծագոյն մասի տրամադրութիւնն ևս յօգուտ Ներսէս արքեպիսկոպոսի է:

Տեղապահութեան համար 3 եպիսկոպոսներ կան՝ Գէորգ Սուրէնեանը, Սուքիասը և Ներսէսը: Վերջինս աւելի յարմար և ցանկալի է համարվում միաբանների մեծամասնութեան կողմից: Ստիպված լինելով զանազան՝ օրինական և այլ պատճառներով ընտրութիւն անել երեքից, մենք ներկայ դէպքում պէտք է և հաշտվենք այն մտքի հետ, որ միջ-կաթողիկոսութեան ժամանակ տեղապահը լինի Ներսէս արքեպիսկոպոսը:

Սակայն, ընդունելով նրա տեղապահութիւնը, մենք չենք կարող կանգ չառնել մի կարևոր հանգամանքի վրա: Էջմիածնի միաբանութեան մէջ ներկայումս կան մի քանի ուսումնական և ձեռնհաս վարդապետներ, օրինակ Բագրատ վ. Վարդազարեան, Յուսիկ վ. Զոհրաբեան, Գ. վ. Յովսէփեան, Մատթէոս, Կարապետ, Մեսրոպ (Տէր-Մովսիսեան), Մխիթար և Եղիշէ Մուրադեան վարդապետներ և ուրիշներ, որոնք, եթէ ձեռնադրված լինէին եպիսկոպոս, այսօր կարող էինք ի նկատի ունենալ եպիսկոպոսական մի քանի պաշտօնների համար: Էջմիածնի միաբանութիւնը չունի իր մէջ բաւականաչափ ձեռնհաս և կարող եպիսկոպոսներ, և կաթողիկոսական ընտրութեան ժամանակ մենք ստիպված պէտք է լինենք կանդիդատների սաստիկ սահմանափակ շրջանից ընտրութիւն անել:

Մեր կարծիքով, անհրաժեշտ է համոզել Կաթողիկոսին եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւն կատարել՝ վերոյիշեալ վարդապետներին կամ նրանցից մի քանիսին բարձրացնելով այդ աստիճանի և այդպիսով լայնացնել եպիսկոպոսական շրջանը: Հ. Ա.

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

➤ Պետերբուրգի մեծամասնականների ու փոքրամասնականների միջև, «Р. В.» ասելով, այժմ էլ տարաձայնութիւն է ծագել այն հարցի մասին՝ թէ ինչ ձևով արտայայտել իրանց համակրանքը երկրորդ Պետական Դումայի սօց.-դեմօկրատական ֆրակցիային՝ վերջինիս գործի դատավարութեան օրը: Փոքրամասնականները չեն ուզում ընդունել մեծամասնականների առաջարկը այդ օրը գործադուլ անելու մասին: Փոքրամասնականները բաւական են համարում և այն, որ դատավարութեան օրը ֆաբրիկաներում և գործարաններում բանւորները բանաձևեր ընդունեն և ներկայացնեն դատարանի նախագահին:

➤ «Ռուս ժողովրդի միութիւնը» մահվան է դատապարտել յայտնի սօց.-դեմօկրատ ագիտատոր Նիկօլային: Վերջինս այսպիսի բովանդակութեամբ մի նամակ է ստացել Նաումանի ֆաբրիկայի «ռուս ժողովրդի միութեան» կազմակերպութիւնից: Թղթի վրա նկարված է մի սև խաչ, որի վրա մակագրված է. «1907 թիւ. հոկտեմբերի 20: Այստեղ հանգչում է ագիտատոր Նիկօլայի աճիւնը»:

➤ «Բունդի» վերջին համագումարում, ի միջի այլոց, ընդունվել է մի բանաձև, որով խիստ կերպով դատապարտվում են էքսպրօպրիացիաները: Համագումարը առաջարկում է ագիտացիա մղել էքսպրօպրիացիաների դէմ:

➤ «Ռուս ժողովրդի միութեան» Մոսկվայի ճիւղը Գրինգմուտի տեղը մտադիր է նախագահ ընտրել Վօստորգօվ քահանային կամ Լ. Ա. Տիխօմիրօվին:

➤ «Русь» լրագրի մէջ մօտ օրերս տըպագրված էր մի լուր, թէ Մոսկվայի սօց.-դեմօկրատական կազմակերպութիւնը բօյկօտ է անում ընտրութիւնների դէմ, որը և արտատպել էին մայրաքաղաքի միւս լրագիրները: Այդ լուրը առիթ է տուել Պլեխանովին «Товарищъ» լրագրի մէջ գրել «Неужели это планъ?» յօդուածը:

Մոսկվայի կօմիտէտը իր վերջին նիստում քննելով այդ դէպքը, մեղադրում է Պլեխանովին, որ նա իր տեղեկութիւնները կուսակցութեան կեանքի մասին քաղում է այնպիսի մի աղբիւրից, որպիսին է բոլոր պրօլետարական կազմակերպութիւնների կողմից բօյկօտի ենթարկված «Русь» լրագիրը, և առանց ստուգելու յօդուած է գրում ու վարկաբեկում Մոսկվայի կօմիտէտին բանւորների աչքում: («У. Р.»)

ԹԻՒՐՔԱՀԱՅ ՍՈՎԵԱԼՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Ստացանք Գրինիչնայա կայարանից Սուքիաս Սուքիասեանցի միջոցով հետևեալ նուէրները. Ս. Սուքիասեան—3 ր., Մ. Շահվերդեան—4 50 ր. կ., Ս. Այլանճեան—3 ր., Ի. Մատօնեան—4 ր. 50 կ., Ա. Գրիգորեան—1 ր. 50 կ., Գ. Տէր-Գրիգորեան—6 ր., Կ. Տէր-Ներսէսեան—3 ր., ընդամենը 27 ր.: Ստացել ենք նաև այն 25 ր., որ Կարսից պ. Յ. Մուրադեանը նուիրել էր ի յիշատակ իր հանգուցեալ ամուսնու, Տէր-Պետրոսեան քահանայի միջոցով: Ուրեմն նախկին ստացածների հետ, ընդամենը 1544 ր. 11 կ.:

ԿՈՎԿԱՍԱՀԱՅ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Ստացանք պ. Արմենակ Զալդրանեանցի միջոցով 29 ր. 75 կ., որ նուիրել են 51 անձինք մատաղի փոխարէն և յատկացրել Նոր-Բայազէտի գաւառի կարկուտից վնասված Նորադուզ գիւղի բնակիչներին:

ԻՆՉ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՊԻՏԻ ԴԻՄԵԼ
(Նամակ խմբագրութեան)

Վերջին երեք ամսվայ ընթացքում մեզանում շանտաժիստների թիւը այնքան աւելացել է, որ հազիւ թէ կարելի լինի շուտով վերջ դնել դրանց:

Մարդիկ կարծես ապրուստի հեշտ միջոցը ուրիշների ճակատի քրտինքով աշխատած փողերը կորզելու մէջ են գտնում:

Էլ օր չէ լինում, որ քաղաքում 2—3 մարդ, այն էլ հայ մարդ, սպառնական նամակներ չը ստանան այս կամ այն խմբակից, որ մահվան սպառնալիք տալով փող է պահանջում:

Դեռ անցեալում 1000 ր. էին պահանջել ոմն Յովհաննէս Անտօնեանից, որը ստիպված եղաւ թողնել իր գործը, տուն ու տեղը և փախչել Շամախի: 500 ր. մի այլ հայից էին պահանջել, որի տան վրա մի քանի անգամ ատրճանակներից գնդակների տարափ էին թափել, կին ու երեխայի սըրտաճաք արել: Մի քանի օր առաջ ինչ-որ Մելքում Բարսեղեանից էին 1000 ր. պահանջել. և այդպէս անվերջ պահանջների նամակ սփռվում է աջ ու ձախից:

Նամակների բովանդակութիւնը գլխաւորապէս սպառնալիք է լինում. «Զր տաս մեր պահանջը՝ քեզ կը սատկացնենք»:

Մի քանի օր առաջ Խ. Մելիք-Դաղաեանն է այդպիսի մի նամակ ստանում:

Վերջապէս քաղաքացիք, այն էլ հայերը, ոչ ազատ փողոցում կանգնել ու անցնել են կարողանում, ոչ տան լուսամուտը կամ խանութի ապակեայ դուռը բաց թողնել:

Այդ պահանջներից շատերը բաւարարութիւն են ստանում. թէև այդ տուողները պարզ գիտեն, որ իրանց փողերն անխնայ կերպով ծախսվում են հասարակաց կանանց բնակարաններում, դուխաններում, ռուս կանանց գարեջրատներում և այլն, բայց հնար չունեն. ոչ ուզում են կեանքից զրկվեն, ոչ էլ փոքրիկ երեխաներին որբ, ուրիշների դռներում թողնեն քարշ գալ:

Փողերը տալիս են, որովհետև խաղաղ քաղաքացին, վաճառականը ոչ ոստիկանութիւնից է պաշտպանվում, ոչ էլ մեծ-մեծ խօսող կուսակցութիւններից:

Երբ գանգատվում են ոստիկանութեանը, նա պահանջում է ցոյց տալ փող պահանջողին կամ բռնել և իրան յանձնել: Թէև համեստ քաղաքացին այդ քաջութիւնը չէ կարող ունենալ, բայց եթէ հէնց երևակայելու էլ լինենք, որ կարող է մատնանիշ անել, սակայն ինչ օգուտ բացի վնասից, երբ ոստիկանութիւնը մի քանի օրից յետոյ կարող է ազատ թողնել նրան, որը վրէժխնդիր լինելով պիտի վնասէ իրան ոստիկանութեանը մատնանիշ անողներին:

Այսօր հոգին աւանդեց այդպիսի զոհերից մէկը, շամախեցի Յակոբ Սահակեանը, որը թողել է 7-ը—1-ից մինչև 16 տարեկան—երեխաներ և կին:

Հանգուցեալը երկու օր առաջ իր տունը գնալիս, մի քանի հոգի պահանջ են անում, բայց դրականապէս մերժում ստանալով

բէրուտ կոչված դաշտում մահացու վիրաւորում են, որը երկրորդ օրը վախճանվում է։

Ցաւալի է տեսնել հօր դիակի չորս կողմը ժողոված մանրիկ որբերի և որբուհիների լաց ու կոծը... Հանգուցեալը տան միակ աշխատաւոր ձեռքն էր, որ հազիւ էր կարողանում ծիծեռնակի պէս բերաններ բացող երեխաներին կերակրել։

Ասացէք, խնդրեմ, պ. պ. ընթերցողներ, ինչ միջոցների պիտի դիմել, որ կարելի լինի վերջ դնել այդպիսի տխուր երևոյթներին։

Այդտեղ մնում է բուն ժողովուրդը, որը կամայ-ակամայ իր ձեռքը պիտի առնէ ինքնապաշտպանութեան գործը ու ապահովէ իր կեանքը, գոյքը և ստացուածքը։

Այդ մեր կարծիքն է. այժմ ասացէք՝ ինչ միջոցների պիտի դիմել։

Թ. Մէժլումեան

Բագու, 1 հոկտեմբերի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Երէկ, հոկտեմբերի 11-ին, Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը, խորհրդակցելով հացթուխների ներկայացուցիչների հետ, որոշեց հետևեալ սակագինը հացի համար, թոնրի հացի ֆունտը $5^1/_2$ կոպէկ. փուռն հացի I-ին տեսակը 5 կոպ., իսկ II տեսակը $4^1/_2$ կոպէկ։

◆ Վարակիչ հիւանդութիւնները քաղաքումս վերջին ժամանակներս սաստկացան։ Առանձնապէս տարածվել է ծաղիկ հիւանդութիւնը։ Ի նկատի ունենալով որ երկաթուղային հիւանդանոցները լի են հիւանդներով, երկաթուղիների գլխաւոր բժիշկ Սախարովը դիմել է քաղաքային վարչութեանը և խնդրել՝ ծաղկաւոր հիւանդներին ընդունել քաղաքային սուր վարակիչ բարակները։ Որ վարակիչ հիւանդութիւնները ընդարձակ ծաւալով տարածվել են ազգաբնակութեան մէջ, երևում է այն բանից, որ միմիայն սեպտեմբեր ամսվայ ընթացքում քաղաքային ախտահանիչ կամերան 146 ախտահանութիւն է կատարել։

◆ Կիրակի, հոկտեմբերի 14-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, Կովկասագիտական կուրսերի գրասենեակում (Ալէքսանդրեան այգի) կը կայանայ դասախօսների ժողովը՝ որոշելու բնագիտական բաժնի բացման ժամանակը և յիշեալ կուրսերում դասախօսութիւնների նոր ժամանակակարգ հաստատելու համար։

◆ Հոկտեմբերի 9-ին գիւղատնտեսական ընկերութեան դահլիճում կայացաւ Թիֆլիսի քաղաքային դումայի նոր ձայնաւորների մի խմբի մասնաւոր խորհրդակցութիւնը քաղաքագլխութեան համար թեկնածու մատնանշելու համար։ Խորհրդակցութեանը մասնակցում էին 32 ձայնաւոր։ Մաքերի փոխանակութիւնից յետոյ տրվեցին թերթիկներ։ Այժմեան քաղաքագլխի պաշտօնակատար իշխան Չերքեզովի համար տրվեցին 30 թերթիկներ։

◆ Մինչև հոկտեմբերի 10-ը Սօլօլակի տոնէլը փորված էր 15 սաժէն, քարի կարծրութեան պատճառով։ Բոտանիկական այգու կողմից փորված է 11 սաժ., թէև այդտեղ աշխատանքներն երեք ամսով ուշ են սկսված։ Այդտեղ խանգարող հանդիսանում են բացվող աղբիւրները, բայց և այդտեղի քարը պէտքական է շինութեան համար։

◆ Թիֆլիսի էլեկտրաքարշի անոնիմ ընկերութիւնը արդէն ձեռնարկել է Սօլօլակի գծի կառուցման աւարտման։ Այդ գծի վրա վագոնների երթևեկութիւնը կարող է բացվել նոյեմբերի կէսերին։

◆ Հոկտեմբերի 10-ի գիշերվայ գնացքով Թիֆլիս եկան Վրաստանի էկզարխ արքեպիսկոպոս Նիկօնը և հայրենասիրական կուսակցութեան պարագլուխ Գորոդցև քահանան։

◆ Հոկտեմբերի 10-ին, Մետեխի բանտում, կրկնակի նախազգուշացնելուց յետոյ, պահապան զինուորը սպանեց քրէական բանտարկեալ Յարութիւն Շերոթեանին, որ մեղադրվում էր սպանութեան մէջ։

◆ Հոկտեմբերի 10-ին, Թիֆլիսում, ոստիկանութիւնը ձերբակալել է քաղաքային դեղատների կապալառուներից մէկին, պրովիզոր Ջաշուն և Կարցվաձէին։

◆ Հոկտեմբերի 10-ին, ցերեկվայ ժամը 2-ին, Թիֆլիսում, Նէլլիզավէտինսկի փողոցում, Հաջի Ազիզ Իմամովի ալիւրի խանութն են մտնում երեք զինված երիտասարդներ և մահվան սպառնալիքով դրամարկղից կորզում են 218 րուբլի և դիմում են փախուստի։ Փախչողների ետևից թէև մէկ անգամ կրակում են, բայց անհետևանք։

◆ Հոկտեմբերի 10-ին, Թիֆլիսում, ցերեկվայ ժամը 3-ին, Լազարեւսկի և Հալաբարսկի փողոցների անկիւնում, մի անյայտ մարդ մի անգամ կրակում է հացթուխ Ալէքսէյ Գէօրգօրեանու վրա այն պատճառով, որ վերջինս չէ համաձայնվում հացի ֆունտը վաճառել 6 կոպէկով, այլ ծախում էր 5 կոպէկով, որից յետոյ չարագործը սկսում է փախչել, բայց վրա հասած քաղաքապահները կրակում են նրա ետևից և վիրաւորում են նրան, որը և շուտով մեռնում է։ Սպանվածի մօտ գտնվում է մի ատրճանակ, 1 փամփուշտ և 4 գիլզի։ Անյայտ մարդու դիակը ուղարկված է Միքայէլեան հիւանդանոցը։

◆ Որովհետև մեզ շատ-շատերն են դիմում Եալտայից պահանջվող ուսուցչի պայմանները իմանալու, ուստի հաղորդում ենք, որ ռոճիկն է 25—30 ր. ամսական և մէկ սենեակ. ճանապարհածախս էլ չէ տրվում։ Ցանկացողները պէտք է դիմեն Եալտա, Նրբէֆոլի Յովհաննէս Լազարեանին։

◆ «Бак. Эхо»-ում կարդում ենք. «Երբ քաղաքային վարչութեան մէջ վերջերս հարց ծագեց հացի գինը բարձրացնել, վճռվեց հարցը յանձնել սակագին որոշող մասնաժողովին, որը, խորհրդակցելով տեղական անձերի հետ, առաջարկած հարցին բացասաբար վերաբերվեց։ Մասնաժողովի որոշման հիման վրա էլ քաղաքային վարչութիւնը քաղ. դումային մի զեկուցագիր ներկայացրեց, որով առաջարկեց հացի գները չը բարձրացնել։ Դումայի նիստում այդ զեկուցագիրը սկզբում համակրանքով ընդունվեց, բայց, ջրաղացատէր-ձայնաւորները եռանդուն կերպով պնդեցին, որ հացի ֆունտը ½ կոպէկով աւելացվի, որը և դուման ընդունեց։ Ինչ դրանից ստացվեց ահա թէ ինչ. հէնց որ սակագինը աւելացաւ, ջրաղացատէր-ձայնաւորները ալիւրի պուդը աւելացրին 60—70 կոպէկով, իսկ հացթուխները միջնորդութիւն են յարուցանում հացի գինը բարձրացնելու համար։ Ներկայումս, մինչև սակագին հաստատելը, արդէն սկսում են վաճառել $5^1/_2$ կոպէկով, իսկ տեղ-տեղ 6 կոպէկով։ Միւս կողմից նոր քաղաքագլուխ Բայեվսկին սպառնական նամակներ է ստանում։ Այդ նամակներում անվայել ոճով սպառնվում է, որ եթէ հացի գինը նա չիջեցնի, կը սպանվի։ Ժամանակամիջոց տրված է երեք շաբաթ»։

◆ Անդրկովկասեան երկաթուղագծի 362-դ վերստի վրա, Գօյլի և Աղստաֆա կայարանների միջև, անյայտ անձինք գերաններ են դնում գծի վրա, որի վրայով անցնելու էր զինուորական գնացքը։ Սակայն, պատահմամբ, մեքենավարը հեռուից տեսնում է և գնացքը կանգնեցնում։ Խորտակում տեղի չունեցաւ։

◆ Կարսի երկաթուղային Սաղալիօ և Աղթալա կայարանների միջև անյայտ չարագործներ ճանապարհի պահապանից յափշտակել են 150 րուբլի։

◆ Հոկտեմբերի 1-ին, Զիատուրում, ինժեներ Զէլինսկին արձակում է առաջուց վարձած բանուորներին և վարձում է նորերին։ Արձակված բանուորները թոյլ չեն տալիս նորերին աշխատել, որի պատճառով ընդհարում է տեղի ունենում։ Կան սպանվածներ և վիրաւորվածներ, որոնց մասին ճիշտ տեղեկութիւններ դեռ պակասում են։

◆ Դուշէթի գաւառի Լուսիսուրի գիւղից «Зак.»-ին հետևեալ քստմնեցուցիչ դէպքն են հաղորդում. Լոյս «հոկտեմբերի 2-ի գիշերը գիւղացի Գէօրգի Ցիկլաուրու տան մէջ հարսանիք կար։ Պսակվում էր Գէօրգու հօրեղբօր որդի Իլիկօն։ Հարսանիքին, սովորաբար, բոլոր ներկայ եղողները հարբեցին. հարբեց և տան տէրը։ Նախաճաշից առաջ նա կամեցաւ ջուր խմել։ Նրա կին Նինան խոլոն առաւ ջուր սափորով։ Բայց սափորի մէջ ջուրը կիսատ էր։ Այդ հանգամանքը Ցիկլաուրուն վիրաւորեց թուաց և կնոջը փայտով փորից վիրաւորեց, որից 2—3 ժամ չանցած խեղճ կինը վախճանվեց։ Սկսվեց ընդհանուր լաց ու կոծ։ Տեսնելով իր կատարած գազանութեան ամբողջ սարսափը, Ցիկլաուրին նոյն գիշերն և եթ ինքնասպանութիւն գործեց»։

— Նոր ստացված գրքեր.—1) բժ. Ս. Շահնազարեանցի «1905 թէի օգոստոսի 1-ի ուկազը և ժամանակաւոր կանոնները», գինն է 50 կ., 2) Միք. Յովհաննիսեանի «Փիլիսոփայ սօցիօլօգ», «Յառաջի» գրադարան № 48, գինն է 15 կ., 3) Վահէի «Անջատվածները», «Յառաջի» գրադարան, գինն է 10 կ., 4) Յ. Դաղբաշեանի «Руководство для нагляднаго обученія русскому языку въ армянскахъ домахъ и школахъ», գինն է 25 կ., 5) Վ. Փափազեանի «Ժայռ» դրամա 4 գործ. III յաւելուած «Յաւշարարի», 6) Գ. Խաժակի «Դէպի ֆեդերացիա», «Յառաջի» գրադարան № 42, գինն է 80 կ., 7) Ա-Դօյի «Հայ-Թուրքական ընդհարումը Կովկասում» (1905—1906 թ.), գինն է 1 ր. 50 կ.։

◆ ԴԱՇՆԱԼՈՒԻՑ հոկտեմբերի 8-ից հաղորդում են մեզ. «Ալեքսանդրապոլի գաւառի գիւղերում պատրաստութիւններ են տեսնվում ուսումնարաններ բանալու համար. իւրաքանչիւր օր հոգաբարձութիւնները աճապարում են քաղաք և մեծ ուրախութեամբ ու յոյսով գնում են դասական պիտոյքներ. վիճակի յաջորդ Մատթէոս վարդապետը մանաւանդ մեծ հոգացողութեամբ և խնամքով է վերաբերվում գիւղերում բացվող ուսումնարաններին։ Շատ գեղեցիկ և մխիթարական երևոյթ է այս տարի նկատված մեր գիւղերում և առանց բացառութեան իւրաքանչիւր գիւղում բացվում է ուսումնարան»։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հոկտեմբերի 11-ին, գիշերվայ ժամը 1-ին, Վօզնեսենսկի փողոցում մի անյայտ չարագործ կրակում է ոստիկան Ցիսկօր Ղազարովի վրա և վիրաւորում է նրան։

—

Հոկտեմբերի 10-ին, երեկոյեան ժամը 8 և կէսին, Վօկզալնի փողոցում մի անյայտ չարագործ ատրճանակով սպանում է մի անյայտ մարդու, որից յետոյ դիմում է փախուստի։ Ոստիկանութեան պաշտօնեաները ընկնում են նրա ետևից. փախչողը կրակում է մէկ անգամ, բայց ոչ ոքի չէ վնասում, և, շնորհիւ [illegible], անյայտանում է։

—

Հոկտեմբերի 10-ին ոստիկանութիւնը ձերբակալել է տեղացի Միրզօ Պապոյեանին, որը մեղադրվում է 6-րդ քաղաքամասի գորոդովոյի սպանութեան մէջ։

—

Հոկտեմբերի 10-ին, երեկոյեան մօտ ժամը 9-ին, „Востокъ" հիւրանոցում յանկարծամահ վախճանվել է Պետրօվսկից բժշկվելու համար եկած Հաջի-Մուսթաֆա-[illegible]-օղլին։ Նրա դիակը ուղարկված է Միքայէլեան հիւանդանոցը։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

◆ Բոլորովին պատահաբար գտնվել է գեղարուեստական պատմական ահագին նշանակութիւն ունեցող գրական մի աշխատութիւն։ Մոսկվայի մանուֆակտուրային առևտրականներից մէկը Կալուժի նահանգի Տարուս քաղաքում գնել է մեծ քանակութեամբ փաթաթելու թղթեր։ Ջոկելու և դարսելու ժամանակ ծառայողները ուշադրութիւն դարձրին մի ձեռագրի վրա, որը կրում էր 1827 թուականը։ Մօտիկից ծանօթանալով նրա հետ, պարզվեց, որ այդ ձեռագիրը Պուշկինի իր սեփական ձեռքով գրած «Պոլտավա» պօէման էր։ Բնագիրը աւելի է լրիւ, քան մինչև այժմ մեզ հասածները, և իր մէջ պարունակում է անյայտ մնացած շատ ոտանաւորներ ևս։ («Русь»)

◆ Մօտ ժամանակներս Տամբօվում գեներալ-նահանգապետի կարգադրութեամբ 500 րուբլի տուգանքի է ենթարկվել երդուեալ-հաւատարմատար Շատօվը դատարանում արտասանած մի պաշտպանողական ճառի համար։ Այդ դէպքը առաջինն է ռուսական տարեգրութեան մէջ և մեծ վրդովմունք է առաջացրել իրաւաբանների մէջ։ Շատօվը այդ կարգադրութեան դէմ բողոքել է սենատին։ («Р. С.»)

◆ «Красноярецъ» լրագիրը հաղորդում է, թէ լուր է պտտում Պետական Դումայի նախկին անդամ Օնիպկօյի փախուստի մասին, որ տեղի է ունեցել Տուրխանի շրջանը աքսոր ուղարկելիս։ Լուրը պաշտօնապէս դեռ ևս չէ հաստատված։

◆ Վլադիվօստոկից «Б. В.» լրագրին հեռագրում են. «Գաղթականների մեծ մասի դրութիւնը Պրիամուրեան շրջանում վհատեցուցիչ է։ Մահացութեան դէպքերը երեխաների մէջ ահագին են։ Ձմեռը արդէն սկսվում է, բայց գաղթականներից շատերը մնացել են վրանների տակ»։

◆ Ներքին գործերի մինիստրութեան մատակարարողական մասը առաջարկել է մինիստրութեան 1908 թէի բիւջետի արտակարգ ծախքերի բաժնի մէջ մտցնել 7,632,000 րուբլի ներկայ տարվայ անբերրիութիւնից վնասված գիւղական ազգաբնակութեանը օգնութիւն մատակարարելու համար։ Մատակարարողական մասի ստացած տեղեկութիւններից երևում է, որ օգնութեան կարօտութիւն կունենան Հարաւային և Միջին Ռուսաստանի 20 նահանգներն ու Անդրբայկալեան երկիրը։

(«У. Р.»)

◆ Պետերբուրգում կազմվել է ֆինլանդական ակցիօներական մի ընկերութիւն, որը նպատակ է դրել մատակարարել Ֆինլանդիային հաճարի ալիւր։ Մինչև այժմ այդ ալիւրը Ֆինլանդիան ստանում էր Ռուսաստանի ներքին շուկաներից։ Այդ նպատակով ընկերութիւնը Պետերբուրգում շինում է մի մեծ շոգէաղաց հաճարի զանազան տեսակի ալիւրներ պատրաստելու համար («У. Р.»)

◆ Բամբակի առևտրականները Մոսկվայում անմխիթարական տեղեկութիւններ են ստանում Միջին Ասիայից բամբակի բերքի մասին. Ֆերգանի շրջանից նրանց հաղորդում են, որ յաճախակի տեղացող անձրևներից ու ցրտերից բամբակի բերքը փչացել է։ Առաջին տեսակի բամբակներից շատ չնչին բերք է սպասվում։ Բամբակ մաքրող գործարանները աշխատանք չունենալու պատճառով կանգնած են։

◆ Հոկտեմբերի 3-ին տեղի է ունեցել մինիստրների խորհրդի նիստը։ Համառօտ պաշտօնական ընթացիկ գործերի մասին ունեցած խօսակցութիւնից յետոյ, նիստը քննութեան նիւթ է դարձրել 1908 թէի բիւջետը, որի մի մասը արդէն մշակված է պետական նոր կօնտրօլեր Խարիտոնովի

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

VI

Գիւղական պաշտօնեաներն ու գործիչները, որոնք կոչված են գիւղական ներկայ մահաշունչ խաւարի սև քօղը պատռելու, արևմուտքի լուսաւոր ու ազատարար կենսատու կայծերը ներմուծելու, նրա խոր ու ժահրակալ վէրքերին մի մեղմ սպեղանի դառնալու, ահա հէնց այդ պաշտօնեաներն այսօր առանց մի լուսաւոր հետք թողնելու՝ կուլ են գնում, անյայտանում են ընդհանուր խաւարի ժահրակալ մթնոլորտում։

Գիւղական պաշտօնեաները—սկսած քահանայից, ուսուցչից, տանուտէրից մինչև չաուշն ու դուրուղչին—այսօր, տարաբաղդաբար, իրանց անձնական արժանաւորութեան, կարողութեան և դէպի հասարակական շահերը տածած անսահման եռանդի վրա յենված չէ որ յոյս ունեն իրանց պաշտօնում ամուր նստել, իրանց և իրանց ընտանիքի գոյութիւնը պահպանել։ Ո՛չ։ Բաւ լիցի... Գիւղական անգութ ու աւազակաբարոյ բռունցքապետները, վաշխառուները՝ օգտվելով գիւղական պաշտօնեաների նիւթական անապահով ու անձուկ վիճակից, օգտվելով գիւղական մասսայական խաւարից և անվերջ շահագործելով գիւղացու տգիտութիւնն ու համբերութիւնը՝ փառաւոր կերպով օգտվում են իրանց համար այդքան նպաստաւոր պայմաններից և այդպիսով գիւղական պաշտօնեաներին իրանց ձեռքին մի սոսկ գործիք, մի կատարեալ մեքենայ են դարձնում և ուզածի նման այս կամ այն դերն են յանձնում նրանց կատարելու։ Այո, այսօր գիւղական բռունցքները պաշտօնեաներին հասարակական շահերի, բարօրութեան, կարողութեան, բարեկեցութեան, իրաւունքի և պարտականութեան մասշտաբով չեն չափում և գնահատում։ Նրանց այդ հայեցակէտն այնքան եռ է մնացել, շահամոլութեան անգութ զգացմունքը այնքան կուրացրել, անզգայացրել է նրանց, որ իրանց նողկալի «ես»-ը, անարգ կոպէկի հաշիւն արար-աշխարհի հետ չեն փոխի։ Նրանց անսահման ու դատապարտելի շահամոլութիւնն այնքան նեղ ու անձուկ է, որ իրանց անյատակ գրպանից, իրանց անհիւրընկալ դրան շեմքից, իրանց անկշտում կոկորդից այն կողմը չեն անցնում, այլևս կեանք, մարդկութիւն, իրաւունք, խիղճ չեն ճանաչում։ Անձնական շահ է հարկաւոր նրանց, և միմիայն այդ ամբարտաւան հայեցակէտով, էգօիստական այդ պախարակելի ակնոցով են նայում կենսական համայն երևոյթների վրա։ Անձնական շահից դուրս՝ նրանք ոչ մի սրբութիւն, ոչ մի կեանք չեն ճանաչում. չեն ճանաչում ոչ եղբայր, ոչ ազգ, ոչ սրտակից և ոչ մի բան։ Մի կոպէկ շահ տուր և հազար անգամ թքիր նրանց երեսին,—այդ հոգս չէ... Ահա գիւղական անգութ բռունցքների հաւատոյ միակ հանգանակը։

Թող չը զարմանայ ընթերցողը, որ գիւղի արտօնեալ հայրերը երբեմն, առանց մաղաչափ ամօթի ու պատկառանքի զգացմունք ունենալու, բացարձակ կերպով գիւղական պաշտօնեաների և գործիչների առաջ դնում են իրանց veto-ն՝—կամ պէտք է խուլ լինել, ոչինչ չը լսել, չը խառնվել գիւղական ներքին գործերին, նրանց խեր ու շառին, կամ պէտք է Աստուծոյ տուած մի կտոր հացից զրկվել։ Ինչպէս տեսնում է ընթերցողը, թէ մէկը և թէ միւսը շատ նուրբ կենսական խնդիրներ են գիւղական առանց այն էլ ճնշված ու անապահով պաշտօնեաների համար։ Այդ անսիրտ պահանջներով գիւղական կուլակները մի անտանելի հոգեկան դրութիւն են ստեղծում պաշտօնեաների համար։ Երկսայրի սուր արանքն են ընկնում դժբաղդները. որ կողմը թեքվում են՝ մրմուռ է և սրտակոտոր։ Առաջին դէպքում՝ գիւղական դժբաղդ գործիչն այնքան անզգայ պէտք է դառնայ, որ՝ մեռցնելով իր անկաշառ խղճի ձայնը՝ չը լսէ մահաշունչ խաւարի անարգ ճիրաններում գալարվող աշխատաւոր մասսայի խեղդված ձայնը, լսելով նրա աղի արտասուքը, սրտակոտոր սուգ ու շիւանը՝ չը բողոքէ գիւղական բռունցքների կատարած իրաւական ու տնտեսական անլուր զրկանքների, բռնութեան, հրէշային զեղծումների դէմ և այլն և այլն... Իսկ միւս կողմից՝ իր առաջ է նետվում հացի խնդիրը։ Հացի խնդիր ասելով, ես մի առաձգական բան եմ հասկանում. այլ բան է՝ ասենք՝ գիւղական ամուրի երիտասարդի կամ նիւթականապէս ապահովված պաշտօնեաների հացի խնդիրը և այլ բան՝ մի քանի փոքրիկ ու անմեղ զաւակներ ունեցող ծնողի հացի խնդիրը։ Եւս առաւել՝ եթէ վերջիններիս ընտանեկան կամ այլ հանգամանքները չեն ներում ուրիշ տեղեր պաշտօն որոնելու գնալ։

Ինչպէս տեսնում է ընթերցողը, գիւղական ճարպիկ բռունցքապետներն իրանց սարքի ոստայնական ճարպիկ խաղերով մի զարմանալի նուրբ հոգեկան դրութիւն են ստեղծում գիւղական գործչի առաջ. նրա ամբողջ գոյութեան, մինչև անգամ նրա «լինել-չըլինելու» հարցն է դրվում սեղանի վրա...

Այո, հէնց այդ անարգ իրականութիւնն է, որ այսօր գիւղական դժբաղդ պաշտօնեաներն աւազակաբարոյ ու ապիկար բռունցքների ձեռքին մի կերպ քաշ են տալիս իրանց դժբաղդ գոյութիւնը։ Այդ է պատճառը, որ այսօր հայ գիւղերում իր կոչման բարձրութեան վրա կանգնած քահանայ, տանուտէր, դատաւոր, մինչև անգամ ուսուցիչ չէք ճարի։ Եղածներն էլ հազիւ մի որոշ ժամանակ միայն քաշ են տալիս իրանց գոյութիւնը, որից յետոյ՝ եթէ մինչև անգամ իրանք չը հեռանան պաշտօնից՝ ամենախայտառակ զրպարտութիւններով, անօրինակ հալածանքներով, մինչև անգամ սուլթանական սպառնալիքներով դուրս շպրտել կը տրվեն։ Այդ է պատճառը, որ այսօր գիւղական իւրաքանչիւր կուլակն իր կողմից ոբեւէ մի կիսագրագէտ չօբանի, ինչպէս ասում են «2 իշի գարի բաժանել չիմացող» տիրացուի, դալլաքի ակաչից բռնած՝ գիւղերի համար առատ-առատ քահանաներ, տանուտէրներ և վարժապետներ է պատրաստում... Հետևանքը շատ պարզ է։ Դիցուք քահանայ ես. ինչ հարկաւոր է եկեղեցի գնալ, հօտի կրօնա-բարոյական կարիքների վրա մտածել, մխիթարել, խրախուսել և այլն. բաւական է, որ փառաւոր կերպով հարուստ մեռելներ թաղես, լաւ-լաւ քէլեխներ ուտես, իւղալի հաս ու չը հաս զոյգեր պսակես. հա, մին-մին էլ գիւղի բռունցքներին կազմած համախոսականների տակը ստորագրես, նրանց կողմը պահես և այլն։ Կամ՝ տանուտէր ես. ինչ հարկաւոր է գիւղի բարօրութեան, առաջադիմութեան, բարեկեցութեան վրա մտածել. բաւական է, որ գիւղի բռունցքների գիւղային տոկոսիքներով տուած փողերը՝ «Ջաները» կապտացնելով՝ խլես աղքատներից։ Վերջապէս՝ ուսուցիչ ես. ինչ հարկաւոր է պատշաճաւոր ցենզ ունենալ, 4—5 ժամ դաս պարապել, ժողովրդի և սերնդի լուսաւորութեան վրա մտածել, դասախօսութիւններ կարդալ, կիրակնօրեայ դպրոցներ, գրադարաններ հիմնել և այլն. չէ՞ որ այս բոլորը «սարսախ», «շարլատան», «անխելք» վարժապետների գործն է. ինչ հարկաւոր են դրանք. բաւական է, որ գիւղի հայրերի որդոց մուրհակ գրել սովորեցնես, նրանց կեղծ դօկումենտներ ու մուրհակներ գրես, երբեմն-երբեմն էլ նրանց մածնին «սև» ասես, «կտուցները քաղցրացնես»։ Գրծաւ-գնաց։ Այնուհետև ընդ միշտ ապահովված ես քո պաշտօնում...

Այո, այդ է պատճառը, որ այսօր գիւղական շատ գործիչներ և պաշտօնեաներ յաւօք սրտի գալիս են այն դառն եզրակացութեան, որ «հաստ ու բարակ մէկ գին է, վայ բարակ մանողին»։ Այդ երկաթեայ իրականութիւնն է, որ կամայ թէ ակամայ փչացնում է շատ գործիչների ու պաշտօնեաների։ Ինչու։ Որովհետև, ինչպէս մի քիչ վերևն էլ շօշափեցինք, մեզանում բացակայում է իրաւունքի, գիտակցութեան, գնահատութեան տարրական պահանջը. որովհետև պարկեշտութեան և կարողութեան արժանիքով չեն ձեռք բերված այդ պաշտօնները։

Այս բոլորից յետոյ, ինչ ասել կուզի, մինչև ուղն ու ծուծը նիւթապաշտութեան սև տենչով լցված գիւղական վաշխառուների համար անգութ ու ատելի թշնամիներ են հանդիսանում այն բոլոր գործիչներն ու պաշտօնեաները,—սկսած քահանայից մինչև գզիրը,—որոնք յանդգնութիւն են ունենում նրանց հետ «քըլլա-քեալլի տալ», նրանց կեղծիքները, գողութիւններն ասպարէզի վրա դնել. մինչև անգամ թշնամի են հանդիսանում և այն դէպքում, երբ ըմբոստ ու յանդուգն գիւղական «սարսախ» վարժապետները բացարձակ կերպով իրանց կողմը չեն պահում, իրանց թև ու թիկունք չեն հանդիսանում։ Շատ պարզ է, որ այդպիսիներից վրէժխնդիր լինելու համար ձեռք առնված միջոցների մէջ խտրութիւն դնել չը կայ, եթէ մինչև անգամ այդ միջոցը կեանքի կամ այլ զոհաբերութեան գնով լինի։

Այդ դէպքում գիւղական ցեցերը հանդէս են գալիս և ձգտում են գիւղական համայն բնակչութիւնն իրանց հլու-հպատակ, անմռունչ կամակատար դարձնել, գիշեր ու ցերեկ իրանց համար աշխատեցնել։ Նրանք կը ցանկանային, որ չը լինէր ոչ բողոքող և ոչ էլ մահաշունչ խաւարի քօղը վրդովող յանդուգն մահկանացու... Եւ, յիրաւի, ո՞վ է այսօր գիւղական ցեցերի հանդէպ կանգնող գիւղական 80—90% կազմող ստորին և աշխատաւոր դասակարգը. բայց չէ՞ որ նա այսօր միանգամայն քայքայված ու ճնշասպառ դառած՝ այդ բռունցքապետների համար մի դոմուդ մէս, անմռունչ ոչխար է դառել. չէ՞ որ բռունցքները նրան նիւթականապէս միանգամայն ստրկացրել, անձնատուր են արել իրանց քմահաճոյքներին և, ամուր սեղմելով նրա կենսական ամենաքնքոյշ նեարդը, անվերջ շահագործում են նրան։ Ի զուր չէ ասում Լաֆարգը, թէ «անտեսական երևոյթները ոչ թէ միայն ընտանեկան ու քաղաքական և մինչև անգամ մարդկանց փիլիսոփայական ու կրօնական աշխարհհայեացքների վրա են ազդում, այլ՝ տնտեսապէս ճնշված անձանց ու ազգերի մէջ բնականորէն գոյութիւն պէտք է ունենայ և ստրկութիւն»։ Այս բոլորից յետոյ հարկ կը լինի գիւղական դժոխային սօցիալ-տնտեսական կարգերի յեղաշրջման անհրաժեշտութեան մասին առարկութիւն անել։ Այո, վերջապէս պէտք է ազատել հայկական գիւղերը ցեցերի երկաթեայ բռունցքներից և այն ժամանակ նոր պահանջել այն, ինչ որ հնարաւոր է։ Միայն այն ժամանակ հնարաւորութիւն կունենանք իր կոչման և կարողութեան բարձրութեան վրա կանգնած գիւղական արժանաւոր գործիչներ ու պաշտօնեաներ ունենալու, երբ անհատի անձնական արժանաւորութեան, ձեռնհասութեան և առհասարակ հասարակական շահերին մատուցած ծառայութեան մասշտաբով կը չափվի գործչի արժանիքը։ Միայն այն ժամանակ կարելի է լաւատես լինել գիտակից ու պարտաճանաչ գիւղական պաշտօնեաներ ունենալու մասին։ Այդ դէպքումն էլ «ոչ թէ ճառերի և կրօնական ու աշխարհական բարոյականութեան քարոզների միջոցով պէտք է բարեփոխել կեանքը,—ասում էր Լաֆարգը,—այլ, որպէսզի կարելի լինի բարեկրթել ու վերանորոգել մարդուն, հարկաւոր է փոխել այն միջավայրը, որի մէջ նա զարգանում է և նրա կեանքը ընթանում։ Եթէ մարդն այսօր յայտնվում է իր տնտեսական միջավայրի ստեղծող, ուստի և նա միևնոյն ժամանակ հէնց այդ նոյն միջավայրի արտադրութիւնն է»։

Վերջապէս պէտք է ոտի տակ տալ հայ գիւղական ներկայ կործանիչ կարգերը, պէտք է ջարդել գիւղական եօթն-գլխանի կուլակների գլուխը...

Ուրիշ ճար չը կայ։

Արամ Գիւրջեանց

ժամանակցութեամբ։ Առ այժմ նկատւում է, որ Խարիտոնովի մասնակցութիւնը մի առանձին փոփոխութիւն չէ մտցրել բիւջեաի մէջ։

(«У. Р.»)

◆ Վիեննայի լրագիրներին հաղորդում են Պետերբուրգից, որ արտաքին գործերի մինիստր Իզվոլսկու դրութիւնը սկսել է խախտվել։ «Neue Freie Presse»-ի ասելով, նա շուտով թողնելու է իր պաշտօնը և կը նշանակվի Բեռլինի դեսպան։ Մինիստրի օգնական Գուբաստովը լիազօրութիւն է տուել «У. Р.»-ի թղթակցին՝ հերքել այդ լուրը, որ բոլորովին անհիմն է։ Իզվոլսկին Բիարրից և Բեռլին գնալուց յետոյ կը վերադառնայ Պետերբուրգ վարելու իր պաշտօնը։

◆ Մամուլի վերաբերեալ գործերի գլխաւոր վարչութեան կարգադրութեան համաձայն, խիստ միջոցներ են ձեռք առնված՝ արգելելու արտասահմանում հրատարակվող սոց.-դեմօկրատական «Радуга» թերթի մուտքը Ռուսաստանի սահմանները։ («Т.»)

◆ Եղբ. Լէնտիէմների կտաւի գործարանի վարչութիւնը համաձայնվել է «գործարանական սահմանադրութիւն» մտցնել և առաջարկել է գործարանի բանւորներին՝ այն միութիւնների ներկայացուցիչների հետ միասին, որոնք անդամներ ունեն գործարանում, մշակել սահմանադրութեան ուրուագիծը։ Բանւորները այդ նպատակով ընտրել են 5 հոգուց բաղկացած մի յանձնաժողով, որին հրաւիրել են մասնակցելու և շահագրգռված միութիւնների ներկայացուցիչներին։

◆ Պաժերի և ծովային կորպուսների, Ալեքսանդրեան լիցեյի ու կանանց ինստիտուտի ուսուցիչ Դիւ-Լիւի գործը աւելի խայտառակ բնաւորութիւն է ստանում։ Մի շարք խուզարկութիւններն ապացուցել են, որ Դիւ-Լին արդէն 10 տարի է, որ Պետերբուրգում պարապվում է մանկահասակ աղջիկներին իր բնակարանը տանելով և լկտելով։ Նրա տափանքների զոհերից մի քանիսը արդէն գտնված են։ Դրանք զանազան տարիքի աղջիկներ են։ Դիւ-Լիւից բացի այդ բանում մեղադրվում են և նրան գործակցող աղամարդիկ ու կանայք։ Կարող է պատահել, որ դատարանին ներկայանան մի քանի մատաղահաս աղջիկներ ևս, որոնց մանկավարժն էր Դիւ-Լին («Т.»)

◆ Մինիստրների խորհրդի ատեանը ցուցակագրել է կառավարչական զանազան հաստատութիւնների մէջ ծառայող բոլոր չինօվնիկներին, որոնք արձակված են եղել այն ժամանակվանից, երբ հրատարակվել են չինօվնիկներին որևէ կուսակցութեան մէջ մտնելն արգելող կանօնները։ Այդ կանօնների զոհերի ամենամեծ թիւը ընկնում է արդարադատութեան մինիստրութեան վրա, որից անլեգալ կուսակցութիւններին մասնակցելու համար արդէն արձակվել են մի քանի հաշտարար դատաւորներ, մի գեմստվային կառավարիչ և զանազան հաստատութիւնների քանակաչափ ծառայողներ, ի թիւս որոնց արդարադատութեան մինիստրութեան դեպարտամենտներից մէկի երկու ծառայողները։ Երկրորդ տեղը բռնում է երկրագործութեան մինիստրութիւնը, որից, այդ կանօնների հրատարակութեան ամիսը դեռ չը լրացած, արձակվել էին մինչև 60 հոգի։ Արձակվածների մէջ կան այնպիսի պաշտօնեաներ, որոնք երկար ժամանակ ծառայել են, ինչպէս օրինակ՝ Աստրախանի ձկնարանների վերաքննիչ խնկական ատեանի խորհրդ. Րոգենֆելդը, որ քառորս տարվայ ծառայութիւնից յետոյ արձակվել է առանց կենսաթոշակի։ Արձակված չինօվնիկներ կան և միւս մինիստրութիւնների մէջ։ Միայն արտաքին գործերի մինիստրութիւնն է, որ զերծ է մնացել «երրորդ կէտի» ներգործութիւնից։ («Т.»)

◆ Սեպտեմբեր ամսվայ ընթացքում Պետերբուրգի քաղաքապետը ադմինիստրատիվ կարգով տուգանքի է ենթարկել 2741 հոգու, իսկ տուգանքների գումարն է 28,777 րուբլի։ Կալանաւորութեան է ենթարկել 52 հոգու, աքսորել է 304, որոնցից 26-ը կանայք են։ Այդպիսով սեպտեմբեր ամսում ադմինիստրատիվ պատիժ են կրել 3096 հոգի։

(«Тов.»)

◆ Ներկայումս Պետերբուրգի հրատարակիչների մէջ միտք է յղացել սինդիկատ կազմելու մասին։ Սինդիկատը նպատակ կունենայ քննելու այն բոլոր հարցերը, որոնք վերաբերում են գրավաճառութեան շուկային։ Սինդիկատը բացի դրանից մտածում է հրատարակել իր սեփական լրագիրը։ («Т. Пр. Г.»)

◆ Մօտ ժամանակներս Հելսինգֆորսում կալանաւորվել է երդուեալ-հաւատարմատարի օգնական Վիկտոր Սկլիֆասօվսկին, որը մեղադրվում է 12—14 տարեկան աղջիկ-աշակերտուհիներին սիստեմատիկ կերպով այգիներում և փողոցներում հետամուտ լինելու համար։ Ոստիկանական քննութեան ժամանակ Սկլիֆասօվսկին բացատրել է, որ նա ուղղակի նրանց միջոցով ուզում էր հետազօտութիւններ անել և իմանալ՝ թէ ինչպէս են վերաբերվում շվեդական և ֆիննական ընտանիքներում դէպի ռուսական հարցը Ֆինլանդիայում։

(«Ю. Т.»)

◆ Հոկտեմբերի սկզբներում Պետերբուրգի քաղաքապետը ոստիկանութեանը ուղղած իր մի հրամանով առաջարկել է պրիստաւներին՝ ամեն միջոցներ ձեռք առնել թոյլ չը տալու, որպէսզի ինքնակրթութեան ընկերութիւնն ու ինքնակրթութեան կրուժօկը որևէ գործունէութիւն երևան հանեն։ («Р. В.»)

◆ Հոկտեմբերի 3-ին Պետերբուրգի նահանգական դատարանի քրէական բաժնում, առանց երդուեալների մասնակցութեան, քննվել է պատուաւոր քաղաքացի Լօբանօվի և վաճառական Զախարօվի գործը, որոնք մեղադրվում էին նրանում, որ առանց մաքս վճարելու գաղտնի կերպով մեծ քանակութեամբ բարձր պրօբի արծաթ էին փոխադրում Ռուսաստան։ Այդպիսով նրանք 1903 թւի մայիսից մինչև սեպտեմբերի վերջը փոխադրել են 106 հազար պուդից աւելի։ Դատարանը, մեղաւոր ճանաչելով երկուսին էլ, ենթարկել է նրանց 90 հազար րուբլի տուգանքի. 50,700-ը՝ Զախարօվին, իսկ 39,762 ր. 22 կոպէկ՝ Լօբանօվին։ Վճարելու անկարողութեան դէպքում իւրաքանչիւրը պէտք է նստի բանտում երկու տարի։ («У. Р.»)

◆ «У. Р.» լրագրին հաղորդում են, որ 1908 թւի պետական նախահաշուի սևագիրը արդէն կազմված է։ Դեֆիցիտ նշանակված է 70 միլիօն րուբլի այն դէպքում, եթէ տեսչութիւնները կրճատելու չը լինեն իրանց ծախքը, և 7 միլիօն րուբլի, եթէ միայն կրճատելու լինեն։

◆ Հոկտեմբերի 5-ին Մոսկվայի բամբակի առևտուրով զբաղվող ֆիրմաներից մէկը Կօկանդից տեղեկութիւն է ստացել, որ այնտեղ սկսել են բամբակի նոր բերքը ծախելու բերել։ Այդ հանգամանքը աշխուժութիւն է ազդել շուկայի վրա։ Յոյս են տածում, որ բամբակներ բերելու շնորհիւ կը սկսեն բանել այն գործարանները, որոնք մինչև այժմ չէին բանում։ Շուկայ բերվող բամբակի քանակից նոյնպէս կարելի կը լինի որևէ եզրակացութիւն անել բերքի մասին։ Ամերիկայում վերջին ամիսներս բամբակի գները սկսել են թանգանալ։ Դրա պատճառներից մէկը համարում են այն, որ Միջին-Ասիայում բամբակի բերքը փչացել է անձրևից ու ցրտերից։

◆ Հելսինգֆորսի ժամագործների մի մասը մօտ օրերս գործադուլ էր յայտարարել։ Տէրերից 5 հոգի ընդունել են ժամագործների առաջարկը պայման կապելու մասին, իսկ միւսները յոյս ունեն շրջակայքերի խերների օգնութեամբ վիժեցնել գործադուլը։ Բանւորները ոչ մի գիջում չեն ուզում անել, որովհետև իրանք են սկսել մասնաւոր պատուէրներ ընդունել։

◆ Պետերբուրգի քաղաքապետը հոկտեմբերի 3-ին 664 հոգու ենթարկել է 6165 րուբլի տուգանքի, որոնցից 1172 րուբլին 446 կառապաններից վերցրած տուգանքն է, իսկ 250 րուբլին՝ 131 դռնապաններից։ («Т.»)

◆ Քաղաքային խնայողական գանձարանների վարչութեան մէջ ներկայումս մշակվում են կանօններ պօստային հաստատութիւններին կից հաստատված խնայողական գանձարաններում կեանքի ապահովագրութիւն ընդունելու։ Այդպիսի գանձարանների ընդհանուր թիւը հասնում է 4 ու կէս հազարի։ Ապահովագրութիւնը մտադիր են նախ մտցնել փոքր ի շատէ խոշոր պօստհեռագրական խնայողական գանձարաններում և ապա արդէն մնացեալ տեղերում։ («Т.»)

ՖԻՆԼԱՆԴԻԱ

Ֆինլանդական սէյմը անցեալ տարի ընդունել էր մամուլի ազատութեան վերաբերեալ օրէնքը և ներկայացրել պրեմիեր-մինիստր Ստօլիպինին վաւերացնելու։ Վերջինս այդ օրինագծի վաւերացման մասին հակառակ կարծիք էր յայտնել։ Այժմ ֆինլանդական բոլոր կուսակցութիւնները իրանց պարբերական օրգանների միջոցով բողոքում են՝ մամուլի ազատութեան վերաբերեալ արտայայտած՝ կառավարչական այդ կարծիքի դէմ, գտնելով որ դա Ֆինլանդիայի իր մասնաւոր հարցն է և ռուսաց կառավարութիւնը չը պէտք է միջամտէ դրան։ («У. Р.»)

◆ «Työmies» լրագիրը մօտ օրերս հրատարակել է նոր փաստաթղթեր «կարմիր գվարդիան» կազմակերպելու մասին։ Այդ փաստաթղթերի մէջ է գտնվում գործադիր մարմնի կազմակերպչական կանօնադրութիւնը և մի կոչ, որ ուղղված է կազմակերպութեան պատկանող ընկերներին, որի տակ է ստորագրել կապիտան Կօկը։ Տպագրելով այդ փաստաթղթերը «Työmies»-ը աշխատում է զատել սօցիալ-դեմօկրատական կուսակցութիւնը անիշխանական տարրերից, որոնց շարքումն է դասում «կարմիր-գվարդիականներին» ևս, մատնանշելով որ կուսակցութիւնը ամեն ջանք գործ է դնում մաքրելու իր շարքերը այնպիսի տարրերից, որոնք կարող են միայն վարկաբեկել կուսակցութեան նպատակներն ու գործունէութիւնը։ («Рѣчь»)

ՄԱՄՈՒԼ

Տեղական «Շաւիղ» թերթը իր երէկվայ (№ 8) համարում խօսելով Դաշնակցութեան՝ Պետական Դումայի ընտրութիւնների դէմ յայտարարած բօյկօտի մասին, զարմանք է յայտնում, որ նա այնու ամենայնիւ մասնակցում է ընտրութիւններին։

«Ասում են բօյկօտ են յայտարարել։ Հաւատալ դրան։ Արդեօք դա Դաշնակցութեան յայտնի քաղաքականութիւնը չէ. այնտեղ, որտեղ դաշնակցական ղեկավարները իրանց թոյլ են զգում, այնտեղ բօյկօտ են յայտարարում, որպէսզի մի մեծ պատճառ ունենան ասելու, թէ երբ Դաշնակցութիւնը չէ մասնակցում, այնտեղ, ի հարկէ, կը տանեն սօցիալ-դեմօկրատները։ Բայց նոքա մասնակցում են և էն էլ խիստ էներգիայով այն տեղերում, որտեղ տունն իրանց, խօսքն իրանցն է։ Օրինակ, Երևանում, նրանք խիստ էներգիա գործ դրեցին, մասնակցեցին և, որպէս ընտրող, նշանակեցին Ս. Զաւարեանին և Լ. Մուշեղեանին, վերջինս դուրս չեկաւ, իսկ Ս. Զաւարեանը ընտրվեց։ Այսպէս՝ Տփխիսում բօյկօտ, Երևանում մասնակցութիւն»։

Այդ հակասութիւնը մենք չէշտել էինք անցեալ անգամ։

*

«Вѣстникъ Европы» ռուս ամսագիրը յոռեղատօրէն է նայում ապագայի վրա և շատ էլ ուրախութեամբ չէ ողջունում երրորդ Դուման։ Նա շատ աննօրմալ է գտնում, որ այնպիսի մի կարճ ժամանակամիջոցում երեք Դումա է ընտրվում։

«Այդպիսի արագ փոփոխութիւններ տեղի չունեցան Արևմուտքում նոյնիսկ ամենափոթորկալից շրջաններում։ Ֆրանսիական առաջին սահմանադիր ժողովը գոյութիւն ունեցաւ երկու տարուց աւելի. ազգային կօնվենտը—երկու տարուց աւելի։ Սահմանադիր ժողովը Ֆրանսիայում 1848—49 թ. տևեց մօտ մի տարի. Ֆրանկֆուրտի պարլամենտը նոյնպէս. Բեռլինի ազգային ժողովը աշխատեց մօտ 5 ամիս, աւստրիական առաջին պարլամենտը—կէս տարուց աւելի։ Մեր Պետական Դումայի երկու նստաշրջանների տևողութիւնը, միասին առած, վեց ամիս ևս չէ կազմում, իսկ երկու ընդհատումները գրեթէ մի ամբողջ տարի են բովանդակում։ Խորապէս աննօրմալ է այդ երկու թւանշանների յարաբերութիւնը։ Երբ երկիրը, տառապող ներքին և արտաքին աղէտներից, դրված կորստեան ծայրին, ոտք է կոխում մի միակ շաւղի վրա, որ խոստանում է նրան փրկութիւն—մի միակ, որովհետև մնացած բոլոր միջոցները փորձված են և անիրական են հանդիսացել—այդ ժամանակ հարկաւոր են պետական և հասարակական կազմը վերանորոգելու համար կատարվող եռանդուն աշխատութիւնների աւելի տևողական շրջաններ։ Մեզ մօտ, ընդհակառակը, Դումայի ընդմիջումը աւելի ընդհանուր կանօն է եղել, քան բացառութիւն։ Եւ որպիսի ընդմիջումըն! Նա նայում է ոչ թէ առաջ, այլ յետ, որ անդառնալի կերպով դատապարտված է և՛ մեր, և՛ օտարի փորձառութեամբ»։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս. 9 նոյեմբերի

Կարևոր ենք համարում ուղղել ձեր լրագրում հաղորդված լուրը նոյեմբերի 7-ի երեկոյեան պատահած դէպքի մասին։

Մենք՝ սօց.-դեմօկրատներս, դատապարտվելով իբրև «Զինուորական կազմակերպութիւն» Թիֆլիսի Ռ. Ս.-Դ. Բ. Կ., կառքով իրար ետևից վերադառնում էինք դատաստանական պալատից միաժամանակ։ Ընկեր Մուրգինը (ոչ Մուրգինին) գնում էր երկրորդ կառքով։ Սերեբրեանիյ փողոցին մօտ լսվեց ռումբի խլացուցիչ ձայն։ Մենք, ինչպէս դէպքին ականատեսներ, մեր բարոյական պարտքն ենք համարում յայտարարել, որ առաջինը ոչ ոք չի կրակել մեզ հետ եղող զինուորների վրա. միայն ռումբի պայթումից յետոյ առաջին կառքում եղած զինուորները սկսեցին կրակել անկանօն կերպով։

Երկրորդ՝ ձեզ, յարգելի պարոն, պէտք է յայտնի լինի, որ մեր կուսակցութեան զինուորական կազմակերպութիւնը երբէք չէր դիմի այդ տեսակ որևէ միջոցի զինուորների դէմ՝ սկզբունքային տեսակէտով։

Աչքի առաջ ունենալով, որ մեր ներկայ յայտարարութիւնը հասարակական նշանակութիւն ունի, մենք բոլոր ընկերների կողմից դիմում ենք ձեզ տեղ տալու ձեր լրագրի մօտակայ համարներից մէկում։

Ուսանող Ալ. Յովհաննիսեան, Н. Сурковъ

—

Թիֆլիս, 8 նոյեմբերի.

«Մշակի» 125-րդ համարում պ. Մինաս-Ցօլակ գրելով իր տպաւորութիւնները Յ. Թավշանճեանի սպանութեան առիթով, թոյլ է տալիս անտեղի ենթադրութիւններ անել Հնչակեան կուսակցութեան վերաբերմամբ։

Վերջերս մօդա է դարձել քննադատել կուսակցութիւնները, և մի մասն էլ բարդել Հնչակեան կուսակցութեան վրա։ Մ.-Ցօլակը հայերիս մէջ գոյութիւն ունեցող կուսակցութիւնների թիւը հասցնում է չորսի, այն ժամանակ, երբ Վեր. Հնչակեան կոչված խմբակները ոչ այլ ինչ են, եթէ ոչ Հնչակեան կուսակցութիւնից դուրս վտարվածներ, որպէս վնասակար տարրեր և Հնչ. ծրագրին ու տակտիկային չենթարկվողներ, այնպէս, ինչպէս մեզ մօտ զանազան շանտաժիստական խմբեր շահագործելով յեղափոխական կուսակցութիւնների անունները, պարապվում են դրամաշորթութեամբ և աւազակութեամբ։ Բանը հասնում է այն տեղը, որ նա «Երիտասարդ Հայաստանի» նման մի թերթի անուանում է «թերթի մը ստուեր», այն ժամանակ, երբ վերոյիշեալ թերթը, լինելով Ամերիկայի Հնչակեանութեան կիսապաշտօնական օրգանը, կատարում է իր վրա վերցրած միսիան սրբութեամբ՝ զարթեցնելով ամերիկահայ մասսայի մէջ գիտակցութիւն և սէր դէպի հայրենիքը և նրա նուիրական շահերը։

Ցօլակի եռանդը այն տեղն է հասնում, որ թոյլ է տալիս իրան մինչև իսկ ստորութիւն համարել այն գեղեցիկ երևոյթը, որով Հնչակեանութիւնը միաբերան սկսեց դատափետել Թավշանճեանի սպանութիւնը և նման երևոյթները, որը, իմ կարծիքով, սերուցն պարտականութիւնն է ոչ միայն Հնչակեանութեան, այլ և իւրաքանչիւր ազնիւ նկարագիր ունեցող բանիմաց հայի և անկեղծ հայրենասէրի։ Պ. Մինաս-Ցօլակը խտացրած գոյներով է նկարագրում Վեր. Հնչակեան կոչված խմբակների վերաբերմունքը դէպի Հնչակեանութիւնը, այն ժամանակ, երբ վերոյիշեալները զգալով իրանց սխալը՝ պատրաստականութիւն են ցոյց տալիս նորից մտնելու Հնչակեան կուսակցութեան դրօշակի տակ։ Սրանից յետոյ էլ ինչ կը նշանակէ պարոնի հետևեալ նախադասութիւնը.

«Ասոնք ալ (Հնչակեանները) լսելով, որ ոճիրը կատարուած է վերակազմեալ հատուածին մէկ մասէն, իրենց անծանօթ գոյութիւնը ցուցնելու փութով անգլիերէն մանիֆեստ մը կը հրատարակեն ու կը հրամցնեն ամերիկական մամուլին»։

Artemius

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՅԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

(Քաղուածքներ արտասահմանի հայ լրագիրներից)

◆ Զէյթունի կաթողիկոսական փոխանորդը կը տեղեկագրէ թէ քաղաքին և շրջակայքի հայ հռոմէականներէն, որոնք 265 անձ էին, 97 անձ վերադարձած են իրենց մայրենի եկեղեցւոյ գիրկը. նոյնպէս Հաջի-Դեղէի ազգայինք, որ ասկէ առաջ կաթոլիկութեան դիմած էին, դարձած են իրենց եկեղեցին։

◆ Պոլսոյ եղեռնադատ ատեանը ի բացակայութեան ցմահ բանտարգելութեան դատապարտեց՝ իբր յեղափոխութեան մասնակցողներ՝ Սմբատ Գաբրիէլեան և ուրիշ տասը հայեր։

◆ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին և Պոլսոյ պատրիարքին միջև ներկայիս հետևեալ անհամաձայնութիւնները գոյութիւն ունին։ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը կը պահանջէ որ 1. պատրիարքարանի թեմերուն մէջ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսէն յետոյ իր անունն ալ յիշուի, 2. հոգևոր գործերու մասին պատրիարքարանէն անկախ է և կարծեաց փոխանակութիւն կընէ Մայր Աթոռի Կաթողիկոսին հետ, 3. «Ամենապատիւ» տիտղոսը անիմաստ է Կիլիկիոյ կաթողիկոսին համար. պէտք է աւելի հոգևորական տիտղոս մը տալ և ուրիշ երկու պահանջներ։

◆ Պարիզի թերթերը մեծ գովեստով կը խօսին այս տարուան Սալօնին նկարչական ցուցադրութեանց մէջ հայ նկարիչներու գործերուն մասին, որք են Զաքար Զաքարեան, Արսէն Շապանեան նկարիչներ, Սեպուհ Ֆէսեան արձանագործ և Էդգար Շահինեան փորագրիչ։

◆ Պրն. Անդրանիկ Մոմճեան, նիկոմիդիացի, որ երեք տարիներէ ի վեր Պետրսբուրգի տատմաբուժական քոլէջին ընթացքին կը հետևէր, յաջողապէս ընթացքը աւարտելով իր կարգին 38 ամերիկացի անդամներուն մէջ, երկրորդ մրցանակ ստացած է, և քննութիւնները յաջողութեամբ տալով վկայական առած և երկրորդ պատւոյ արժանացած է։

◆ Սահակ-Մեսրոպեան գրական յանձնաժողովը Ա. մրցանակը՝ 50 ոսկի տուած է Արշակ Ալպօյաճեանի Բուլղարիոյ հայ թեմերուն և թեմականներուն հաստատութեան վերաբերեալ հնագիտական աշխատութեան համար, Բ. մրցանակը՝ 30 ոսկի Թիւթիւնճեանի թատրոնի պատմութեան, Գ. մրցանակ՝ 20 ոսկի Տիգրան Զիթճեանի «Արևելեան խաղաշխարհ» երկասիրութեան, 20 ոսկի՝ հ. Գավրիէլեան վարդապետի Եղիսաբէթուպոլսոյ հայ համայնքին պատմութեան և 20 ոսկի՝ Մկրտիչ Թուրեանի գաւառացի բարքերու ուսումնասիրութեան համար։

◆ Բարեյիշատակ հանգուցեալ Անդրանիկ Իօանէսկու իր կենդանութեանը օրինաւոր հրիտակով մը իր ամբողջ գոյքն ու ստացուածքը կտակած է ազգ. պատրիարքարանի, գործածուելու համար ընտանեզուրկ մանուկներու հոգածութեան, և իր այս կտակն ալ վաւերացած էր ռուսական ձեռնհաս դատարանէն, ըստ որում հանգուցեալը ռուսահպատակ էր։ Պոլսոյ քաղաքական ժողովը կտակին գործադրութեան պարագաները և այս մասին յարուցուած զանազան խնդիրները հիմնովին քննելու և արդիւնքը տեղեկագրելու պաշտօնով յանձնաժողով մը կազմեց։

◆ Կարնոյ Նորընտիր առաջ. Տ. Գէորգ արքեպ. Երէցեան իբր պատասխան ազգ. վարչութենէ իրեն ուղղեալ պաշտօնագրին, որով ծանուցած էր իր ընտրութիւնը, գիր մը ուղղելով պարզած էր իր տեսութիւնները, որոնց առջև ոևէ պաշտօն ստանձնել կարելի չէր համարեր։ Կրօնական ժողովը հարկ դատեր է այս մասին բանիւ բերանոյ բանակցիլ Երէցեան Տ. Գէորգ սրբազանի հետ։

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 8 նոյեմբերի

Արամեան դպրոցում այս տարի դասերը կանօնաւոր կերպով սկսվեցին սեպտեմբերի 4-ին։ Ուսուցչական խմբի «անսամբլը» լաւ է կազմված. սխալ չի լինիլ եթէ ասեմ, թէ մինչև օրս Արամեան դպրոցը այսպիսի խումբ չէ ունեցել։ Հին տարիներում, ճիշտ է, խմբերի մէջ եղել են հատ հատ կարող մարդիկ, բայց միաժամանակ պակաս չեն եղել անպէտք, թոյլ ույժեր, պատահականութեամբ կամ թիւրիմացութեամբ ուսուցիչ դարձողներ։ «Անսամբլը» երբէք այսպէս լաւ կազմված չէ եղել։ Հոգաբարձութիւնը այս տարի եղած ուսուցիչների խորհրդով ու ձայնակցութեամբ էր վարձում պակաս ուսուցիչներին, այնպէս որ իւրաքանչիւր ուսուցիչ վարձվելուց, յետոյ, ձայնի իրաւունք էր ունենում իրանից յետոյ վարձվող ուսուցչի վերաբերմամբ։ Խումբը կազմվելուց յետոյ, հոգաբարձական և ուսուցչական խառը ժողովը ընտրեց ուսուցիչներից տեսչի պաշտօնակատար պ. Վ. Բժշկեանին, որը երկար տարիներ պաշտօնավարել է նոյն դպրոցում։ Հոգաբարձութիւնը դրսից տեսուչ չը հրաւիրեց հէնց այն համոզումով, որ 1000—1200 րուբլի ռոճիկով դժուար թէ հնարաւոր լինի աւելի կարևոր թեկնածու ունենալ։ Բացառութիւնները մի կողմ դնելով, շատ պարզ է, որ մի բարձրագոյն կրթութիւն ստացած, փորձված տեսչացու չի համաձայնի Թաւրիզ գալ 1000—1500 րուբլի ռոճիկով։ Մեր Ռուսաստանի թեմական դպրոցներում այդպիսիների համար դեռ շատ բաց տեղ կայ։ Նամանաւանդ Լիլավա թաղի դպրոցների օրինակը արդէն մեծ փաստ էր իր համար, որի մասին իր տեղում կը խօսենք։ Խմբի մէջ կան թէ հին փորձված ուսուցիչներ և թէ թարմ ույժեր՝ գլխաւորապէս Ճեմարանից և Ներսիսեան դպրոցից։ Ուսուցիչների խումբը կազմված է 12 հոգուց, կուրսը 8 տարվայ է, աշակերտների թիւը 210 է (անցեալ տարի 203 էր). դպրոցը իր ծրագիրը ունի։ Լիլավայի դասերը աւելի ուշ սկսվեցին, ուսուցչական կազմը լրիւ չը լինելու պատճառով։ Նոր տեսուչ է հրաւիրված Բօլգարիայի Ֆիլիպէ քաղաքից պ. Պիօնեանը։ Ուսուցչական խումբը ցէնզի տեսակէտով Ղալայինին համեմատած՝ աւելի ստոր աստիճանի վրա է կանգնած։ Հինգ հոգի տեղական ընթացաւարտներ են, որոնցից մէկը անցեալ տարվայ նորաւարտներից է։ Նախկին տեսուչ պ. Նիկ. Սարգսեանի պաշտօնավարութիւնը չը գոհացրեց դպրոցի վարչութեան։ Գործը, ինչպէս երևում է, խղճմտանքով չէ տարված։ Անցեալ տարի ուսուցիչները իրանց արժանիքից շատ աւելի էին գնահատված։ 410 թումանի ստացող վարժուհուն այս տարի 300 թուման է տրված, 530 ստացող ուսուցիչը Ղալայում 400-ով ուզեց մնալ, տեղ չը կար. այդպէս և շատերը։ Հէնց իր խմբի ուսուցիչները պ. Սարգսեանին համարում էին անկարող իր պաշտօնում։ Աւելի տարօրինակն այն է, որ երկու տարի պաշտօնավարող տեսուչ պ. Սարգսեանի օրով դպրոցը ծրագիր չէ ունեցել։ Զէք զարմանում, ընթերցող։ Իրան միջնակարգ դպրոց համարող մի հաստատութիւն առանց ծրագրի է եղել, և այդ խոստովանում են հէնց ներկայումս նոյն դպրոցում պաշտօնավարող ուսուցիչները։ Իսկ այդ դպրոցի այս տարվայ շրջանաւարտները աւարտման վկայականները ձեռին ուսուցչական պաշտօնով այս ու այն կողմ են ցրվում։ Հետաքրքրական էր լսել պ. Սարգսեանի արդարացումը այդ մասին։ Լսում ենք, որ նոր տեսուչը մտադիր է ծրագիր կազմել։ Առ այժմ լաւ է խօսվում պարոնի մասին. տար Աստուած, որ կանխագուշակութիւնները աջողութեամբ պսակվէին։

Ուսուցչական խումբը կազմված է 13 հոգուց. երկսեռ աշակերտների թիւը 500-ից աւել են ասում։ Կուրսը 9 տարվայ է։

Հայուհեաց ընկերութեան դպրոցների համար շրջիկ տեսուչ է վարձված պ. Ն. Տէր-Յովհաննիսեանը. այդպիսի պաշտօնի համար պարոնը բաւական պաշար և փորձառութիւն ունի։ Շրջիկ տեսչի պէտքը շատ զգալի էր։ Ուրախալի է, որ ընկերութեան յարգելի վարչութիւնը այս տարի իրագործեց այդ պահանջը։ Ընկերութեան դպրոցների մեծագոյն մասը բացված է կովկասցի պ. Տիգրան Աֆրիկեանի հաշուով։ Պարոնի այդ քայլը արժանի է խորին երախտագիտութեան, և ապագայ Ատրպատականի դպրոցական սերունդը չի մոռանալ պ. Աֆրիկեանի անունը, որովհետև պարոնի շնորհիւ է, որ կրթութեան, ուսման լուսոյ շողերը կարողանում են թափանցել Ատրպատականի խորքերը, տգիտութեան, խաւարի հաստածալ մթնոլորտը։ Հեռու խաւարում առկայծող լոյսերը պարոնի դպրոցներն են, ընթերցող։ Պարոնի շնորհիւ Թուրքախօս, քրդախօս, ասորախօս մանուկները սկսել են հայերէն թոթովել։ Թող պարոնի օրինակին հետևեն մեր հարուստները։ Մեր փրկութիւնը ուսման, կրթութեան մէջ պիտի որոնենք միայն։ Կրթութեան անդաստանի սերմնացանները՝ յանձին պ. Աֆրիկեանի, չեն մոռացվի յաւիտեան։

Իբօ

ՆԱՄԱԿ ԻՏԱԼԻԱՅԻՑ

Ֆլօրէնցիա, 14 նոյմ. (Ն. տ.)

Ահա մի աշխարհ, ուր երկինքը ջինջ ու պայծառ է մերի նման, ուր ծաղկանց բուրմունքը անմահ Միքել Անջելօյին, Տիցիանին և Ռուբէնսին է խնկարկում, ուր քաղաքը ամբողջապէս կանաչի մէջ է խորասուզված։

Սակայն այստեղ էլ մերի նման անցեալի փառքն է ձեզ հմայում։ Նորը դեռ չէ երևում։ Վիլհելմը իրաւունք ունի ասելու, որ ինքը խոնարհվում է Հռոմի և Աթէնքի առաջ, սակայն, այժմս էլ թող իր աշխարհը լինի Հռոմ և Աթէնք։

Եւ յիրաւի, այս բոլորի, այս աքանչելի թեատրոնների պատճէնները պատրաստում են Լայպցիգն ու Դրեզդէնը, որոնք եռապատիկ թանգ գներով են ծախվում այստեղ։

Տ. Նազարեան

ԹԻՒՐՔԱՑ ՍՈՒԼԹԱՆԸ ԵՒ ՑԵՂԱՓՈԽԱ-ԿԱՆՆԵՐԸ

Պարսկական «Թազա-Հայաթ» լրագրին Պոլսից գրում են. «Թող յայտնի լինի ամբողջ աշխարհին, որ Թիւրքիայի պարսկական դեսպան Արֆ-ուլ-Դովլէն դաւաճանեց իր հայրենիքին. նա ամբողջ ժամանակը աշխատում էր համոզել Թիւրքական կառավարութեանը, որ եթէ Պարսկաստանում սահմանադրութիւն լինի, այդ բանը անկասկած ներգործութիւն կունենայ Թիւրքիայի վրա ևս. այդ պատճառով էլ նա խորհուրդ էր տալիս Թիւրքական զէնքով ջնջել յեղափոխական շարժումը Պարսկաստանում։ Դրանով է միայն բացատրվում Թիւրքիայի յարձակողական գործողութիւնները։ Իսկ երբ բռնվեցին Արֆ-ուլ-Դովլէի նենգաւոր նամակները, և, Պարսկաստանում իմացվեց Թիւրքական կառավարութեան կարծիքը դրա նկատմամբ, Պարսկաստանում սկսեցին որոնել այն մարդուն, որը ղեկավարում էր [illegible]

վերջին ժամանակներս տեղի ունեցան։ Ներկայ մինիստրութիւնը, հաւանականօրէն, կարձակվի իր պաշտօնից բօլգարական իշխանի՝ Լօնդօն անելիք այցելութիւնից վերադառնալուց անմիջապէս յետոյ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻԱ

[illegible]

ԲՈՂԳԱՐԻԱ

[illegible] ... անել, կրիտիկական է համարվում։ Մինիստրական այդ ճգնաժամի պատճառ համարում են այն, որ ներկայ կաբինետը, պաշտօնի կոչվելու օրից, չէ կարողացել դրութեան տէրը լինել և երկրի համակրանքը վայելել։ Բօլգարական լրագիրները թւում են այն բացասական և բռնբռնիվ միջոցները, որոնց ձեռնարկեց ներկայ մինիստրութիւնը՝ այդպիսով առիթ տալով բօլգարական սօբրանիէի խրաւացի տրտունջներին ու դժգոհութեանը։ Այժմեան կաբինէտի օրով՝ Ֆերդինանդ իշխանի դէմ անպատեհ ցոյց կատարվեց, մամուլի ազատութիւնը սահմանափակվեց, հակայունական ցոյցեր տեղի ունեցան, Սօֆիայի համալսարանը փակվեց, ուսուցիչների դէմ խիստ միջոցներ ձեռք առնվեցին և ուսուցչական միութիւնը ցրվեց, ցանկութիւն կար համալսարանի պրօֆեսօրները գիմնազիայի ուսուցիչներով փոխարինելու, չորս տարվայ ընթացքում կառավարութիւնն ստիպվեց երկու անգամ փոխառութեան դիմելու։ Այս բոլոր աննպաստ հանգամանքների վրա աւելացաւ և այն, որ, նախորդ պրեմիէր-մինիստր Պետկօվի եղերական մահից յետոյ, ստամբուլօվիստների (բօլգարական ազատական կուսակցութեան) դիրքը խախտվեց կարող և կուսակցութիւնը վարելու ընդունակ անձի բացակայութեան պատճառով։ Իսկ ներկայ մինիստրութիւնը կազմված է ստամբուլօվիստներից։ Իրերի այս ընթացքը բօլգարական թերթերին կարծել է տալիս, թէ ներկայ կաբինետի անկումից յետոյ պաշտօնի կը կոչվի դեմօկրատական կուսակցութիւնը։ Յամենայն դէպս ճիշտ է համարվում այն, թէ առաջիկայում կառավարութեան ղեկն անց կը կենայ ռուսասէր կուսակցութեան ձեռքը, մանաւանդ որ այդ բանին քիչ չեն նպաստել ռուսաց Մեծ-Իշխանների այն այցելութիւնները, որոնք

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ներքին

10 հոկտեմբերի

ՕՐԷՕԼ։ Գնացքի վրա գործված յարձակման մանրամասնութիւնները։ Կայարանում գնացքը նստեցին վեց չարագործներ։ Պայմանաւորված տեղերում նրանք տօրմուզներով կանգնեցրին գնացքը և սպասող ընկերների հետ կրակ բացին։ Բոլոր յարձակվողների թիւը 15 էր։ Նետված ռումբից ջարդուփշուր եղաւ երկրորդ կարգի վագօնը։ Վագօնը այրվեց։ Գնացքում Մալցեվի գավօդների դրամատարը տանում էր 60,000 րուբլի։ Ինչպէս պարզվեց, սպանվել են երկու ճանապարհորդ, վիրաւորված [illegible]

փոխութիւն մտցվի։

11 հոկտեմբերի

ՆԷՇՐԻՆ։ Նախագահ Րուզվէլտը մի ճառ արտասանեց, որով յայտնեց, որ սխալ է ֆօնդային բօրսայի ճգնաժամը կապել նրա քաղաքականութեան հետ։ Իր գործունէութեամբ նա ջանացել է բանալ օրինազանցութիւնները և հաստատ վճռական որոշում է դրել՝ վարել նախկին քաղաքականութիւնը իր նախագահութեան մնացած 16 ամիսների ընթացքում ևս։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Պետական գանձատան ստատս-սէկրէտարը պատուիրագրեց՝ Նիւ-Եօրկի ղեկավարիչ ազգային բանկերին տալ 6 միլիօն դօլլար։

ԼՕՆԴՕՆ։ Կէմպբէլ-Բաններմանը Շօտլանդիայի Դենֆէրմլէյնում ճառ արտասանեց։ Շօշափելով Անգլիայի արտաքին քաղաքականութեան խնդիրը, նա մատնանշեց, որ Անգլիան Հաագայի կօնֆերէնցիայում ամբողջ ուժերով պաշտպանեց խաղաղութեան, բարեկամութեան և միջնորդ դատարանի սկզբունքները։ Անգլօ-ռուսական համաձայնութեան հետեւանքն այն կը լինի, որ կը լինի հաշտութիւն, բարեկամական վերաբերմունք դէպի Ռուսաստանը և զինուորական ծախքերի կրճատում։

ՎԻԷՆՆԱ։ Կայսրի դրութիւնը դէպի լաւն է գնում։

ՓԱՐԻԶ։ Ժամանեց յունաց Թագաւորը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՆ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս), միզասեռ. հ.։

Կ. Մ. ՁԻԿՕՎԱՆԻ—$9^1/_2$—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։

Ջ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան։

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։

Կ. Ի. ԳՋԵԼԻԵՎ—1—2 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի։

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—$1^1/_2$—2 ժ. մանկաբարձութեան։

Վճարը 50 կ.։ Ջքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԱՆԴՐԿՈՎԿ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐԻ ՁՄԵՌԱՅԻՆ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

(Նշանակված են Թիֆլիսի ժամերով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ →

ԲԱԳՈՒ (Գանձակ, Եւլախ)

Արագ—գիշ. 12 ժ. 28 ր., Գանձակ—գիշ. 5 ժ. 42 ր., Եւլախ—առաւ. 7 ժ. 19 ր., Բագու—ցեր. 2 ժ. 43 ր.։ Պօստ.—երեկ. 9 ժ. 41 ր., Գանձակ—գիշ. 4 ժ. 13 ր., Եւլախ—առ. 6 ժ. 27 ր., Բագու—ցեր. 5 ժ. 39 ր.։ Մարդատար—ցեր. 7 ժ 53. ր., Գանձակ—ցեր. 2 ժ. 10 ր., Եւլախ—ցեր. 4 ժ. 21 ր., Բագու—գիշ. 1 ժ. 50 ր.։

ԲԱԹՈՒՄ (Գօրի, Միխայլօվօ, Ռիօն)

Մարդատար (№ 7).—առ. 10 ժ. 58 ր., Գօրի—ցեր. 1 ժ. 30 ր., Միխայլօվօ—ցեր. 2 ժ. 58 ր., Ռիօն—երեկ. 7 ժ. 21 ր., Բաթում—գիշ. 12 ժ. 10 ր.։ Պօստ.—առ. 9 ժ. 15 ր., Գօրի—ցեր. 11 ժ. 49 ր., Միխայլօվօ—ցեր. 1 ժ. 19 ր., Ռիօն—երեկ. 5 ժ. 47 ր., Բաթում—գիշ. 10 ժ. 45 ր.։ Մարդատար. (№ 5)—գիշ. 11 ժ. 22 ր., Գօրի—գիշ. 1 ժ. 57 ր., Միխայլօվօ—գիշ. 3 ժ. 20 ր., Ռիօն—առ. 7 ժ. 41 ր., Բաթում—ցեր. 12 ժ. 27 ր.։

ԵՐԵՒԱՆ (Ալէքսանդրօպօլ)

Ապր.-մարդ.—ցեր. 1 ժ. 16 ր., Ալէքսանդրօպօլ—գիշ. 2 ժ. 30 ր., Երեւան-Ուլուխ. առ. 8 ժ. 22 ր.։ Պօստ.—գիշ. 1 ժ. 8 ր., Ալէքսանդրօպօլ—ցեր. 11 ժ. 53 ր., Երեւան—Ուլուխ.—ցեր. 5 ժ. 35 ր., Նախիջեւան—գիշ. 12 ժ. 32 ր., Ջուլֆա—գիշ. 2 ժ. 35 ր.։

ԲԱԳՈՒԻՑ (Պետերբուրգի ժամանակով)

Մարդատար—առ. 4 ժ. արագ—ցեր. 4 ժ. 4 ր.։ Պօստ.—ցեր. 11 ժ. 23 ր.։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ—Մարդ.—առ. 10 ժ. 38 ր.։ Պօստ.—առ. 6 ժ. 49 ր.։ Մարդատ.—ցեր. 5 ժ. 46 ր.։

ԵՐԵՒԱՆ-ՈՒԼՈՒԽԱՆԼՈՒԻՑ — Պօստ. — առ. 1 ժ. 58 ր.։ Ապրանք.-մարդատար—գիշ. 1 ժ. 50 ր.։

ՋՈՒԼՖԱՅԻՑ—Պօստ. գիշ. 4 ժամին։ Մարդ.-ապրանք.—ցեր. 3 ժ. 21 ր.։

ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ — Պօստ. — 7 ժամին։ Մարդ.-ապրանք.—6 ժ. 58 ր.։

ԼՈՅՍ Է ՏԵՍԵԼ

Ա. ԲՕԳԴԱՆՕՎԻ

«Տնտեսական գիտութեան համառօտ դասընթաց»

Հեղինակի յատուկ յառաջաբանով

Թարգմանութիւն ԱՇՈՏ ՋԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին և կամ Тифлисъ, почтовый ящикъ № 108, М. И. НАЗАРБЕКЪ. Մեծաքանակ գնողներին 20% զեղջ։ (Ե. Չ. Ու.) 1—5

Մի երիտասարդ

ցանկանում է գանձապահի կամ գործակատարի պաշտօն ունենալ։ Ունի լաւ երաշխաւորներ։ Հասցէն՝ «Մշակի» խմբագրութիւն։ (Ու. Շ. Կ) 1—3

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հայ Դրամատիկական Ընկերութիւն

Երկուշաբթի, 15 հոկտեմբերի,

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ

մասնակցութեամբ

Յ. ԱԲԵԼԵԱՆԻ

Կը ներկայացվի

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԹՇՆԱՄԻ

(ԴՈԿՏՕՐ ՇՏՕԿՄԱՆ)

Դրամա 5 արար., հեղ. Իբսէնի

Այս պիէսան թոյլատրված է ներկայացնելու առանձին խնդրանօք Հայ Դրամատիկական Ընկերութեան։

Մասնակցում է ամբողջ խումբը.

Տեղերի գները սովորականն է.

Սկիզբն է ժամը 8-ին երեկոյեան։

(Ու. Կ.) 1—2

ՄԻ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ

Ցանկանում է հայ ընտանիքում դաստիարակչուհու պաշտօն ունենալ։

Պայմանների մասին դիմել «Գուտտենբերգ» գրախանութը, Պուշկինսկի հրապարակ։ (Հ. Ու.) 2—2

Լոյս տեսաւ

Ս. ԴԷՄՈՒՐԵԱՆԻ

„ՔՆԱՐ"

երգարանը (եւրօպական նօտաներով)։ «ՔՆԱՐ»-ը բաղկացած է 106 եր., մեծ մասը ժողովրդական երգերից. գինն է 1 ր.։ Դիմել՝ Баку, Армянская школа, Гимназическая ул., Степану Демурянцу.

(Օ. Մ.) 7—30

ԿՐՕՆԻ դասագրքեր

1) Առաջին տարի	— 25 կ.	25%	Զեղչ
2) Երկրորդ »	— 20 »	20%	
3) Երրորդ »	— 30 »		
4) Հին-Ուխտի	— 35 »		
5) Նոր-Ուխտի	— 40 »		
6) Գործք առաքելոց	40 »		
Ուսուցչաց մասեր	—	35%	

Կարելի է դիմել Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառներին։ Ինձ դիմողները ստանում են վերև յիշած զեղչը։ Հասցէս՝ Коммерческое училеще.

Սահակ քահ. Սահակեանց

(Ե. Հ. Կ.) 7—10

ՎԱՌ. ԵՒ ՍՏ. ՍՄԲԱՏԵԱՆՆԵՐԻ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ

Րօստօվից Դ/վ. փոխադրվում է Թիֆլիս։ Նպատակն է՝ երաշխաւորութեամբ պատրաստել հայ երկսեռ երեխաներ ցանկացած միջնակարգ դպրոցը մտցնելու և հիմնօրէն սովորեցնել մայրենի լեզուն։ Կայ երկու գիշերօթիկի տեղ։ Պայմանների մասին ամենայն օր, Բէհրութեան փ., տ. Սմբ. Ջանփոլադեանի № 60։ (Ե. Չ. Կ.) 9—10

Հայերէն դասագրքեր

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՆՑԵԱՆԻ

Լոյս տեսաւ „ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ" ամբողջովին՝ Փոփոխած և հարստացրած. գինը 50 կոպէկ

1. Գրպանի ուղղագրութիւն	5 կ.
2. Պատկերազարդ այբբենարան	10 կ.
3. Հայոց լեզու ա. տարի	20 կ.
4. Դպրոցական քերականութիւն բ. տիպ.	25 կ.
5. Պատմական քերականութիւն	75 կ.
6. Հայ հեղինակներ բ. տիպ.	1 r. —

Գումարով առնողներին 20% զեղջ։ Դիմել գրավաճառներին, կամ հեղինակին՝ Тифлисъ, Коммерческое училище, Ванціану.

(Կ. Չ. Ու.) 8—10

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է

Ռ. ԽԱՆ-ԱԶԱՏԻ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԻՐ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐԸ

ԳԻՆՆ Է 15 ԿՈՊ.

«Գուտտենբերգ» և «Փարոս» գրավաճառանոցներում վաճառվում է նոյնպէս նոյն հեղինակի թարգմանութեամբ՝

ԿԱՈՒՑԿԻ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հեղինակի պատկերով

ԳԻՆՆ Է 40 ԿՈՊ.

10—10

ԲԺԻՇԿ

Ա. Միխիթարեանց

Ընդունում է հիւանդներին. մասնագիտութիւն՝ սիֆիլիս, միզային, վեներական և մորթու հիւանդութիւններ. առաւօտեան 12—2 ժ., երեկ. 5—7 ժ., Սօլօլակ, Բեհբութեան փողոց № 33։

(Ա. Օ.) 20—160

ԲԺԻՇԿ

Գ. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

Ներքին եւ երեխայոց, առանձնապէս ստամոքսի եւ աղիքների հիւանդութիւններ։

Ընդունելութիւն ամեն օր | 12—1 ժ. առաւօտեան, 5—7 ժ. երեկոյեան

Միքայէլեան փողոց տ. Ճավճավաձէի № 36.

(Ա. Օ.) 8—100

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Ա. ՀԱՒՎԵՐԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզային, վեներական և սիֆիլիսական հիւանդութիւնների. ընդունում է հիւանդներին ամենայն օր, առաւօտեան 12—1 ժամը, իսկ երեկ. 6-ից մինչև 8-ը։ Կուկիա, Սեմեօնօվսկի փողոց, № 16։

(Ու. Կ. Ե.) 15—30

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ

Վերադարձաւ Կովկասի հանքային ջրերից և վերսկսեց ընդունելութիւնը ներքին և ջղային հիւանդների, առաւօտ. 9—12 ժ., երեկ. 5—7 ժամ։

Միքայէլեան փողոց, № 27։

(Ե. Հ. Շ. Կ.) 10—50

ՀՐԱՒԷՐ

Վիճակային կօնսիստօրիայի այս տարվայ հոկտեմբերի 2-ից Թ. 3781 արձակած հրամանի համաձայն՝ ամսիս 14-ին, կիրակի, ճաշվայ ժամը 12-ին, ս. պատարագից յետոյ Վանքի աւագ եկեղեցում լինելու է ծխական ժողով նոր երեցփոխան ընտրելու համար. այս առիթով պատիւ ունեմ հրաւիրելու մեծ. պ. պ. ծխերին՝ որոշեալ օրն ու ժամին ներկայ լինել յիշեալ եկեղեցումը՝ ընտրութեանը մասնակցելու։

Գործակալ ա. մասի Թիֆլիսի՝

Գրիգոր աւագ քահ. Մանդակունի

(Չ. Ու. Շ.) 1—3

ՁԵՌՆԱՐԿ

ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

Հայոց դպրոցների համար։ Կազմեց՝ Արշ. Սպարապետեանց (ըստ Կիսելևի)։

Գինն է 50 կոպ.

Դիմել՝ Тифлисъ, Абасъ-Абадская площадь, А. Спарапетяну, կամ «ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» և «Կենտրոնական» գրախանութներին։

Նոյն տեղերում կարելի է ստանալ փոխադրած և յարմարեցրած հայոց դպրոցների ծրագիրներին «Մոսկ. ուսուցիչների թուաբանական ժողովածուները»—ա. տարի 12 կոպ., ա. պրակ 30 կոպ., բ. պրակ 30 կոպ., գ. պրակ 30 կոպ.։ Շապօշնիկովի և Վալցովի ա. մասը (կոտորակներ) 30 կոպ.։

Գումարով գնողներին բաւարար զեղչ։

(Շ. Ե. Ու.) 2—5

„ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ"

գրավաճառանոցում ծախվում է

Յ. ԴԱՂԲԱՇԵԱՆԻ

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԲԱՌԱՐԱՆԸ

Գինն է 8 r., կազմով 9 r. եւ 10 r.

Գումարով գնողներին կը լինի բաւարար զեղջ։ 2—5

„Գուտտենբերգ" գրավաճառանոցում ծախվում են

Գ. Գալստեանի հրատարակած դասագրքերից հետևեալները.

Քերականութիւն մայրենի լեզուի, ա. բ. և գ. մաս, Ստ. Գալստեանի—75 կ.
Ընդհանուր պատմութիւն, Վինօգրադօվի, հին-դար, Թարգմ. Խաժակի—1 ր.
Գծագրութեան օրինակներ, Գ. Լևոնեանի, ա. մաս—20 կ., բ. մաս—20 կ., գ. մաս—35 կ.
Դաս. ընդհանուր աշխարհագրութեան, քաղաքական մաս, Լ. Բաբայեանի—65 կ.
» » » Եւրոպա » » —50 կ.
» » » Իվանօվի, Թարգմ. Ա. Աբեղեան, մասն ա.—70 կ.
Начальная книжка для армянскихъ школъ, С. Мандиняна—55 к.

Նոյն տեղից կարելի է ձեռք բերել ամեն տեսակ դասագրքեր։ Դպրոցներին, գրադարաններին և գրավաճառներին տրվում է բաւարար զեղջ։ Վերադիր վճարով ցանկացողները պէտք է ուղարկեն կանխավճար ապայման։

Դիմել՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ „Гуттенбергъ". 3—5

ЭЛЕКТРО-ПЕЧАТНЯ
„ЭКОНОМІЯ"
Ав. Мугдусіакопова съ С-ми.

въ Тифлисъ, Большая Ванкская ул., д. Семинаріи № 3—5.

Исполняетъ срочно, аккуратно и чисто, по возможно дешево слѣдующія работы: всевозможныя типографскія, съ самыхъ крупныхъ и до самыхъ мелкихъ заказовъ, печатаніе большихъ журналовъ книгъ, газетъ, брошюръ, афишъ, объявленій, визитныхъ карточекъ и т. п.

Бумага всѣмъ заказчикамъ уступается по фабричнымъ цѣнамъ.

Принимаются также заказы на ПЕРЕПЛЕТНЫЯ и ЛИНОВАЛЬНЫЯ РАБОТЫ.

Для всѣхъ учебныхъ заведеній дѣлается противъ другихъ заказчиковъ 20% СКИДКИ.

Заказы принимаются тамъ же, въ конторѣ типографіи, съ 8 час. утра до 8 час. вечера.

Иногородныхъ заказчиковъ прошу адресовать заказы: Тифлисъ, Бальшая Ванкская ул., д. семинаріи, № 3—5. Въ типографію „ЭКОНОМІЯ" Ав. Мугдусіакопова съ С-ми.